

L' Alegria de la casa

Girbal

L' ALEGRÍA DE LA CASA

DRAMA EN TRES ACTES EN PROSA

ESCRIT PER.

FERRÁN GIRBAL JAUME

*Estrenat ab gran éxit al teatro Cata d (Romea)
la nit del 9 a^o Octubre de 1899*

BARCELONA

Biblioteca de «Lo Teatro Regional»

Ronda Sant Pere, 19 y 21, 1.º, 1.^a

Janer de 1900

PERSONATJES

CARME.	19 anys.	
TERESA.	54 »	
SILA.	30 »	
MARIONA.. . . .	20 »	
ALBERT.	24 »	Sr. Borrás, (Enrich).
ESTEVE.	23 »	
D. ANTÓN.	50 »	» Bonaplata.
PERE.. . . .	62 »	» Borrás (J.)
MEU.	25 »	» Fuentes.
TEU.	28 »	
QUEL.. . . .	40 »	
BALDIRI.	60 »	

Pagesos y pagesas que apenas parlan.

Dreta y esquerra las del espectador.

Tingues en compte pera l'ús dels trajos que l'acció, d'actualitat, trascorre en país fret.

Acte primer

Una era imperfecte de casa de pagés, masía perduda y solitaria, en un toronet enclavat entre altas montanyas nevadas. A l' esquerra una part del edifici, ab porta gran sobre un escaló ó llinda alta; deu véurers bé tota la fatxada ab balcó en primer terme practicable y finestra en segón. Lo foro, que será lo més fondo posible, presenta una altíssima y llunyana carena de montanyas nevadas. Després del segón terme las taulas haurán de simular una baixada ó depressió del terror, á fí de que passant aquell punt desapareixin de la vista 'ls personatjes. A la dreta, en primer terme un grupo de rocas ó banch rustech, abeuradora d' animals ó altre objecte adequat que puga servir d' assiento quan se indiqui. A partir de las rocas, extenentse y perdente á la vista cap á la dreta, un canyer qu' indiqui la proximitat del riu ó torrent. Adossat á l' edifici, á l' esquerra, segón terme, un porxo ó teulada sostingut per tronchs sense pulir. Es una matinada freda y ennovolada.

ESCENA PRIMERA

MATEU y BARTOMEU. (Lo primer estellant llenya al centio del escenari, segón terme, al aixecarse 'l teló, lo segón eixint desseguida per l' esquerra, primer terme.)

BARTOMEU (*Aturantse, cridant á Mateu.*)

¡Oh Teu!...

MATEU

¿Qué hi há? ¿Qué vols?...

BARTOMEU

¡Oh, Teu! Me 'n vaig á la Parroquia perque en-
jeguen á tritllo todas las campanas.

MATEU

¿Y aixó? ¿Qué hi ha de nou? *(Tot parat.)*

BARTOMEU

¡Batúa 'l ret!... ¿Te sembla poch?... ¿De quan
ensá? *(Signantli la destral.)*

MATEU

¿Qué vols dir? ¡Si t' entench que 'm pelin!

BARTOMEU

¿De quan ensá 't posas á treballar tan dematí?
Potser en tota la teva vida no ho haurás fet tan fort.
Me sembla que be s'ho mereix un trit-lleig ben re-
piquet jat. ¿Que t'has cansat de geurer?... ¿Que t'hi
sortían duricias á l' esquena?

MATEU

¡Reira de bet!... Mira... que tinguém la festa
en pau.

BARTOMEU

¡Sí, festa! Lo primer día que trevallas y ja vols fer
festa?

MATEU

¡Meu!... *(Posantse 'l dit al nas amenassantlo.)*

BARTOMEU

¡Vatúa 'l ret! ¿Cóm que no 's pot dir?... ¿Que potser no ho sab tothóm que 't volen fer rey dels gandúls?

MATEU

¡Meu!... (Amenassant.)

BARROMEU

¡Teu... (Id.)

MATEU

Y no vull que 'm diguis mes Teu; que 'l nom no el tinch perque tú me l' espatllis. Me dirás Mateu d' aquí endevant... ¡Bó! ¿Perque 'm varen batejar, donchs, sinó?...

BARTOMEU

Aixó voldria saber jo també, perqué. ¡Llástima de «bastisme»!...

MATEU

¡Meu!...

BARTOMEU

¡Teu!... ¡Ah! y ara que hi caich: á mí tampoch vull que 'm diguis mes Meu!... ¡Vatúa 'l ret!... Me dich Bartomeu, ¿ho tens entés?... Y además, que Meu no m'ho pots dir, perque es mentida. (*Transició*). Au, déixam omplir la pipa.

MATEU

¿Sí?... Que te l' ompli 'l bisbe.

BARTOMEU

¡Vaja!... Mateu... Mateuhet, no 'm vols donar un xich de tabaco á mí?...

MATEU

Mira, Meu... déixam estar.

BARROMEU

Déixam la petraca.

MATEU

Té, té y té perque encare 'm farías tornar ximple.

BARTOMEU

Jo haguera dit que ja no t'hi pots tornar.

MATEU

Está clar que no; ni per tú ni per ningú; preira de bet!... Encara ha de neixer l' home que 'm fassi perdre 'l judici!...

BARTOMEU

Está clar; y jo ja sé per qué es aixó.

MATEU

¿Per qué?

BARTOMEU

Perque may n'has tingut.

MATEU

¿Ah, sí?... Porta, porta la petaca.

BARTOMEU

Fuig, ximple... ¿qué no veus que va de broma?

MATEU

Ja sabs que no m'agrada fer tanta broma.

BARTOMEU

Be s'ha de celebrar la mitja festa d'aquets días!...

MATEU

¿Quina mitja festa?

BARTOMEU

¡Tú ho dirás! ¿Qué vens del hort? ¡Lo casament de la Carmeta, home!

MATEU

¡Ah! Sí; tens rahó, home: no hi queya. (*Cargolant cigarros y fumant.*) ¡Y quina xelipa que ha tingut l'Albert! ¿Quan s'ho havia de pensar, calsarse ab la Carmeta?

BARTOMEU

¡Y tot aixó es cosa del amo! ¿Que no ho sabs que sempre l'ha «perferit»? Y que l'Albert ha sortit un bon minyó y espavilat, que ja es ben net de clatell, ja!...

MATEU

Sí, aixó sí.

BARTOMEU

Y quan va tirar la quinta y li va tocar anar á servir, l'amo li va pagá 'l soldat.

MATEU (*Ab presumció.*)

¡Jo no hi vaig tenir d' anar á serví' 'l Rey!...

BARTOMEU

Sí, ja ho sé; te vas escapar per inútil.

MATEU

Y ben net. ¡Perque 's pensaban que tenia una «neulella!...»

BARTOMEU

Sí, sí... ¡Per la «neulella!» ¡Per la neulella!» ¡Per burro!... (*Rihent.*)

MATEU (*Amenassant.*)

¡Mira!...

BARTOMEU (*Sens ferli cas.*)

Te varen posar en els papers: no «sirba», porque es tocat de la barretina.

MATEU -

¿Y quí t'ho va dir que no servía?

BARTOMEU

Jo que ho sé que no serveixes per res. Sempre qu' has volgut fer alguna cosa t' han enjogat á dida.

MATEU

¿A dida?... No hi he anat may.

BARTOMEU

Perque no 'n trovas, qu' encare crech que hi pendrías paciencia.

MATEU

¡Tú, potser!

BARTOMEU

¿Y quan volías fer l' aleta á la mossa de ca'n Guiteras?... Un día 'm trobo la Quica, y ella que'm fá: ¿qué estás al más del Roure, Bartomeu?—Sí; ¿per qué?—Ella que 'm fá: ¿Qué sou molt amichs ab aquell dropo del Teu?...—¡Pché! ¡Com alló! ¡Be ho som!...—Donchs dígalí que nos' acostí més á ballas, que potser que li rompin algún ós. Jo que dich:—¡Ay, ay!... ¿No 't fá goig? Be fá prou bona patxoca!...—¡Uix!... ¡Sembla un taup!...—Y jo no sé qué vas fer, pro no t'hi vaig veurer anar més per ca'n Guiteras... y may més t'han vingut ganas de casarte.

MATEU

Perque á mí ningú 'm daría mil duros com al Albert.

BARTOMEU

Sí, noy, sí: mil á n' ell y mil á n' ella. ¡D' aixó 'n dich tenir diners!... ¿Quántas pessas de dos debuen esser mil duros?

MATEU

No ho sé.

BARTOMEU

¡Qué n'hi déu haver pochos d' homes que 'ls hagin arriuat á veurer!...

MATEU

Es clar.

BARTOMEU

¡Y qué será una gran festassa! Are deurá arrivar l' Albert ab els presents de la nuvia y més content qu' un esquellarinch!... ¡Ja 'n pot estar, ja! ¡L' ase que 'l toch! ¡Fins l' amo hi ha volgut esser pe'l casament; y l' Esteve també hi sería, pro com que 'l seu padrí 's diu Esteve y cada any passen la diada plegats, potser se n' haurá d' anar: pro l' amo no: se quedarà per serhi. Jo que me 'n alegro.

MATEU

¡Qu' ets tabalot! ¿Qué te se 'n dona?

BARTOMEU (*Signant diners ab los dits.*)

¡Perqué sempre hi cau alguna cosa més, dropo!...

MATEU (*Tot parat.*)

¡Noy! ¡Tens rahó!

BARTOMEU

Y donchs, ¡no 'm contradiguis, ximple! ¿Qué no sabs que no tinch (*signant el seu front*) l' olla tan plena de vent com tú?

MATEU

Calla, que vé En Pere.

BARTOMEU

¡Au! A treballar, ensá, que no has treballat may per las sopas que menjas!

MATEU

Calla, home, que vé en Pere. (*Agafa altre cop la destral, tot compromés per fer callar á Bartomeu, fent veurer qu' estella.*)

BAR TOMEU

Ja t'he avisat tres vegadas; pro tú res; ¿qué te la van fer tota d' una pesa la carcanada?

ESCENA II

Dits, y PERE que passa per darrera de Mateu y atravessa la escena ficantse dintre la casa; BARTOMEU no 's mou y segueix reptant á MATEU entrant á la casa darrera'l Pere, fent un signe de burla per en Teu, mentres aquest fá gestos muts d' indignació)

BARTOMEU .

Tres estellas, quatre, cinch, en tot aquest dematí!
Sempre serás com un gos de pastor; ¡tot el sant día jeurías!...

ESCENA III

TEU, sol; desseguida surt PERE

MATEU (*Aludint á Bartomeu.*)

¡Ja m' ha reventat!... ¡Miréu que á mí En Meu sempre 'm fá portar la lliura!

PERE (*Desde la porta.*)

¿Qué no es llevat el senyor?

MATEU

¿Quín el jove ó 'l vel?

PERE

Don Antón.

MATEU

Fá una bella estona que l' he sentit per dalt.
(Pere 's fica á dins. Pausa.) L' Albert ja deu estar
per arribar.

ESCENA IV

TEU y MEU, (per l' esguerra ab un cabás á la mà)

BARTOMEU

¡Au, agafa un cabás y aném á l' horta. (Teu
agafa la dextra y 's fica á dintre surtint tot seguit ab
el cabás.) ¡Cuyta!

MATEU

¡Quina pressa tens!...

BARTOMEU (Cridant.)

¿Qué 't pensas que soch com tú, mandra, més
que mandra?

MATEU

¿Y qué vois tú? Semblas l' amo. ¿Per qué 'm bot
zinavas ara mateix?

BARTOMEU (Maliciosament.)

Perque en Pere era aquí.

MATEU

¿Y qué?

BARTOMEU

Y com que tots dos no feyam res. perque no 'ns renyés á tots dos, jo t'he renyat á tú.

MATEU

¿Ah, sí?...

BARTOMEU

¡Aném! aném!... ¡Ah, atúrat! (*Cridant á la finestra.*) ¡Carmeta!... ¡Carmeta!...

ESCENA V

Dits y CARMETA (*desde la finestra ó balcó.*)

CARMETA (*Sortint.*)

¿Qué vols, Meu?

MATEU

Tíram el cordill que trobarás sobre la taula de la sala, si 't plau que me l'he descuydat. (*Carme 's fica dintre, pausa, torna á sortir.*)

CARMETA

¡Té! (*Tirant el cordill.*)MATEU (*Cullintlo.*)

Gracias. (*Se 'n van tots dos, Carme 's fica dintre.*)

ESCENA VI

DON ANTON, ab escopeta, barret de filtre, y PERE.

PERE

Aixó meteix; tot vora del torrent, amunt, amunt, fins passat el roure; vora 'l roure hi ha las rocas; las que fan tant de mal quen la torrentada vé grossa; més enllá, cap á l' altre vora, passa l' aygua que quasi no 's mou, perque mentres fá bon temps, la riera es un aygua moix; ¡sí! vosté s' espera al peu del roure, y... sempre hi cau alguna fredaluga ó perdiu-rascle, alguna becada; com que no hi va ningú á atormentarlas, la cassa abunda, sí!...

DON ANTÓN

Donchs m'hi deixaré caurer per fer moure un xich las camas; el roure no deu haber pas cambiat de lloch, ¿eh? ¿N in'heu plantat d' altres?

PERE

No senyor, no, es el de sempre; la casa es el más del roure; y el roure es el roure del más... ¡sí! ¡Y encara es fort!

DON ANTÓN

Home, en tants anys que fá que vaig comprar la masía y ja 'n deyan el más del roure, may ningú me ha dit de que vé aqcix nom.

PERE

Jo li diré, sí: fá vintisset anys que 'ls amos vellsu, ¿aren vendre y que vosté 'l vá comprar, sí, ¡veisset anys!...

DON ANTÓN

Vintisset anys, sí.

PERE

Jo 'n tinch xexanta dos y aquí vaig naixer, sí. Llavoras ne deyan lo más dels rourers, perque n'hi havían sis; donchs hi ha la tradició que cada vegada que 'l torrent vé gros y surt de mare y desarrela un roure, que hi ha una desgracia á la masía; ¡sí!...

DON ANTÓN

Bé; y quan s'hagin acabat els rourers també s'haurán acabat las desgracias?

PERE

Ja veurá, don Antón; vostés son de ciutat y allá á la vila no 'n fan cabal d' aquestas cosas, sí. Jo lo que li puch dir es que n'he vist cinch que 'l riu se 'ls ha endut, de roures, y que cada vegada s'ha complert la tradició. El primer, quan jo tenia déu anys; va caure, y al cap de vuyt días se va morir la mare; el segón, va portar la miseria més gran que may se hagi vist; aquella anyada la cullita no va dar rés; va caure 'l tercer y 's va calar foch á tots els pellers del voltant de l' era; quan va venir la riuhada que va arrossegar el quart, feya cosa d' una quinzena que havían vingut els amos, era al istiu, á la pubilla se li havia mort el seu promés feya uns tres mesos, sí; donchs aquella meteixa nit (¡quina nit, válgam Deu; me 'n recordo com si fós are!...) aquella meteixa nit se va alocar la pubilla, y no va gorir; als dos anys era morta, ¡y qu' era bona minyona y bonica com un soll!... Res; desgracias, ¡pobreta!... y l' últim, el que feya cinch, va caurer tres días avans de quedarse al llit la meva primera dona, per no aixecársen més; vosté ja se 'n recorda, ja feya anys qu' era l' amo de la masía.

DON ANTÓN

Ja es casualitat que totes las desgracias hagin coincidit ab las riuhadas grossas; pro vaja, aixó no vol dir que forsosament hagin de portar desgracias.

PERE

¿Qué diu, don Antón? ¡Deu nos en guard! Ventura que 'l que queda es fort y per ara no hi ha cuydado!...

DON ANTÓN

Y además; quí es que pensa en desgracias, quan á la masía tothóm está content: quan d' aquí tres días hi ha casori y... vaja, á vos no vos hi toca pas la part més xical!...

PERE

¡Ah, aixó sí!... sí. ¡Ben segur!... Y en molta part, gracias á la bondat de vosté; porque l' Albert (ja es cert qu' es un bon minyó, ey, sí), pro bona sort ha tingut.

DON ANTÓN (*Ab vivesa.*)

¿Sort?

PERE

Perque l'ha protegit sempre en tot y per tot.

DON ANTÓN

¡Ah, bé!...

PERE

Y está clar, ¿y donchs? Vosté li ha pagat els estudis; vosté 'l va posar quasi de company ab l' Estevenet, lo seu fill, y... que pochi senyors hauría trovat tan compassius ¡sí! y tot ¿per qué? ¡sí!...

DON ANTÓN (*Ab rivesa dissimulada.*)

Ah, sí, aixó sí, per gust res més.

PERE

Per aixó, donchs; y per últim ja l' hora de ca-sarse 'l dot?... Vamos, don Antón, es ben cert; ¡que poch se 'n trovarían com vosté! ¡sí!

DON ANTÓN

No ho creguéu, Pere; miréu; (fingim, fingim sempre.) (*Escapántsali un sospir.*) El meu pare m'ho deya quan era petit, y jo 'ls hi he ensenyat tan á l' Estove com al Albert: l'home es fill de las sevas obras. Quan un se trova al món. s'hauría de fe'l càrrech de que no té res y de que tot s'ho ha de guanyar ell; lo que té perque ja li donan fet, no té cap valor. Si tothóm pensés aixís, el món iría molt bé. (*Pausa curta.*) ¡Quina culpa hi té l' Albert d' haver nascut de pares... (*Buscant la paraula.*) desconeguts? ¿Ell no es un bon xicot?

PERE

¡Vaja! y carregat de bons intents.

DON ANTÓN

¿Y donchs per qué ha de pagar las culpas dels altres? ¡Aixó sería injust!

PERE

Be, ja veurá, vosté ho pensa aixís, pro altres no hi pensarían, ¡per qué es alló!... ¡sí! de totas passadas... sempre es un... ¡sí!

DON ANTÓN

Bó; ¿ja estém aixís? Un... ¿qué es, un? ¿Qué voléu dir?

PERE

¿Cóm li diré jo?... ¡una taca!

DON ANTÓN

¡Se l'ha fet ell la taca?...

PERE

No...

DON ANTÓN

¿Y donchs?

PERE

Pero éll la porta...

DON ANTÓN

¡Bah, bah, bah!... Deixémho estar. Donchs, escoltéu. Ja que té aquesta taca... ¿per qué hi deixéu casar la vostre filla?

PERE

¡Oh!... aném á pams; aixó ja es molt diferent; primerament, que nosaltres ens l'hem criat desde 'l día que 'l vam trovar devant de la porta, embolicat ab quatre drapots espellifats, y 'ns l'hem afillat, y si vosté no s'hagués mogut de compassió per éll, á casa, si no hagués estat un home sabut, no li haguera mañcat may un mos de pá mentres n'haguesim menjat nosaltres; y l'estimació... donchs... ¡vaja! que ho fá oblidar tot; ¡y com que nosaltres ens l'estimém, y molt!... sí; donchs que fins ens semblava que no n'hi havia un altre com ell; ab aixó vegi si l'hi iríam á trovar taras. Y vaja, ja li diré, donchs, sí: quan la Roseta (qu' al cel sia), estava als últims moments... sí, me va fer entrar quan eixía del quarto 'l senyor vicari; me va agafar la má y 'm

va demanar perdó... alló que 's fá, sí, m' enternesch quan hi penso;... y després me va dir: si may te sembla del cas portar á la casa un' altra dona, pensa ab la Teresa que sabrá estimar als nostres fills com una mare; (¿veu? se l' estimava com á fill á l' Albert, perquè digué: 'ls nostres fills; y may hem tingut sinó á la Carmeta); després va dirme: y si un día la noya vol pendre estat y pensa ab l' Albert, no diguis que no; ells s' estiman; jo... pregaré per tots... Aquella nit meteixa va morir. (*Acaba la relació eternit, pro sense plorar.*) Ab aixó sol, no més perque ella va dir m' ho, ja n' hi hauria prou perque jo estimés al noy encare que fos... ¡no vull dir disbarats!... Pro, aixó es lo que fá 'l cas; me penso que 'ns haurém entés al últim!...

DON ANTÓN

Ah, y donchs ells ab aixó 'n tenen prou, veus' ho aquí! (*Transició.*) Escoltéu: a quin' hora arriba l' Albert?

ESCENA VII

Dits, CARME y TERESA, (per sota 'l forxo.)

PERE

No pot tardar.

TERESA

¡Ay!... ¿Y donchs, que no va á passeig avuy?...

DON ANTÓN

Ara me 'n hi vaig, Teresa. ¿Qué diheu, Pere?

PERE

L' Albert? No pot trigar; d' un instant á l' altre pot esser aquí.

DON ANTÓN

Donch spotser no hi arribaré fins al roure; estaré alerta per esser aquí quan vingui. També m'agrada á mí poderli dar la benvinguda. (*Mirant á Carmeta mitj rihent*).

TERESA

¡Tant se val!.. ¡A n' ell li agradará que vosté li donga!

PERE

¡Y á tots ens agradará!... ¿Qué no som de Deu els demés?...

DON ANTÓN (*Fixantse ab ella.*)

¿Qué tens, Carmeta? ¿Qué no estás bona?

CARME

Sí, senyor, no tinch res.

TERESA

Ja pot ben dirho; fá dos días que no sé que té.

DON ANTÓN

¡Bah!... Ja passaré aixó; deixém qu' arribi 'l noy... Lo demés... ¡no es pas feyna nostral!...

PERE

¡Je, jé!... ¡Aixó es!... ¡sí!...

DON ANTÓN

Vaja, endevant; ¡hasta luego!

PERE

Bon día, don Antón.

CARME

Qu' ho passi bé. (*Don Antón ha sortit per la dreta seguint los canyers.*)

PERE (*Dirigintse allà.*)

Passi tot vora riu, que 'l camí es millor. (*Pausa.*)
 ¡Me 'n vaig á dar una vista al bestiar! (*Se fica sota 'l porxo de la esquerra.*)

ESCENA VIII

CARME y TERESA

TERESA

¿Y no hi vas, donchs, avuy, al más Petit?

CARME

No, no 'n tincn ganas...

TERESA

Donchs, ¿qué 't passa, criatura? ¿Qué pensas?

CARME (*Mou pirmer las espatllas*)

Res.

TERESA (*Miranlla un moment.*)

¿Rés?... No 't pensis; á vegadas la molta alegría ó la molta tristesa no déixan pensar en res. Pero aixó son casos extrems. ¿Y per qué estás aixís?

CARME

No ho sé, tía; ¡no sé com me trovo!...

TERESA (*Pausa.*)

Escóltam. (*A la dreta*) ¿Vols dirme qué tens? Lo que fas no té explicació. Dirás que 'l teu promés es fora; pro jo 't diré qu' igual te veig avuy que tornarà, com el día que va anársen. ¡Explicat, filla meva!... ¿No m'ho vols dir? Carmeta, 'm sab molt greu véurer que no 't mereixo la confiança que 'm creya meréixert. ¡Ah!... una madrastra, per més que sía de la sanch y germana de la mare... ¡sempre es la madrastra!...

CARME

¡Tía!... ¡Calléu!...

TERESA

(*Me fá compassió!... ¡Portser ho dirá á un altre!... Pero no entench qué li passa.*) Deixemho estar, donchs; si després vols esplayarte... ja ho sabs, ¿per qué 't faig de mare jo?

CARME

Bé está; gracias.

TERESA

(*Espera que me 'n vagi per plorar.*) (*Marxant esquerra.*) (¡Quinas estranyesas tenen els vint anys!)

ESCENA IX

CARME y ESTEVE, (sortint per l'esquerra, dirigintse al foro.

CARME

¿Ahónt vas?

ESTEVE

¿Tú aquí? A... esperar á l' Albert.

CARME

¿A esperar á l' Albert? (*Ab ironía.*) No hi vagis, no; no cal; escóltam á mí.

ESTEVE

Digas.

CARME

Escolta, escóltam bé. Fá cinch días, jo 'm pensava esser felissa, molt felissa. Ara... be massa que ho veig que no ho puch ser. Per mí ho sento molt, com qu' es la desgracia més gran de la meva vida. Pero encare ho sento més per l' Albert, ¡pobre Albert!... (*Pausa breu.*) Be; jo ja no vull casarm'hi ab ell, (*Plora.*) perque are no me'l mereixo, ó éll no 's mereix una dona... tan desgraciada com jo, que 'l faria desgraciat á n' éll... y... jo vull que ho sápigam lo que ha succehit, perque no 'm vulgui. (*Moviment d' Esteve.*) Sí; perque si no ho sapigués y 'ns casessim, jo tindria sempre 'l remordiment de no haverli descobert; y si per desgracia ell ho sapigués després d' algún temps d' estar units... ¡oh!... llavoras... ¡no sé qué succehiría! Sí, sí; ell ho ha de

saber antes; pero... sento que no tindr e forsa per dirli tot; no 'n tindr e, no!... (*Plora.*) Y... vinch  a dirte que té... pots estalviar-me aquesta vergonya. (*Altre gesto d' Esteve.*) No, no 't costar a res; v s-ten; y quan siguis   ciutat, escriuli: ja ser s fora, ja no pots t mer; jo s ; la seva ira que m' espanta, pero no 'm repugna, perque ja s  que la mereixo de sobras. Lo que 'm repugna y no puch ferho, es confessarli lo que ha succehit per culpa teva... Calla, calla, no parlis, no busquis excusas. Ja ho sabs perque he vingut   trovarte. (*Pausa.*)  Qu  dius?

ESTEVE

No entench per què ha de saber may res; t  callas, jo no he de dir una paraula. Te casas y...  tot acabat!...

CARME

 Ah, s ?... Veig que teniu el cor molt vil els de ciutat. Si 't vejesses ab els ulls que jo 't veig, qu  petit te trovar as: has abusat d' una noya, buscantla   solas, per la forsa, com un llop, y adormida: per posarhi remey l'hi has ofert tirarla al fanch, portantla en cotxe per aix ; robantla 'ls seus pares, que s' morir an de vergonya: y no tens ni 'l valor de confessar la teva culpa desde ciutat,   vint lleugas y amagant la cara.  Qu' ets vill!...

ESTEVE

( T !  Aix  indignada es m s hermosa que may!)

CARME

Prom tem que ho far s.

ESTEVE

No, perque no sabs lo que demanas; t'he proposat totas las soluci ns, prometente ajudarte; no n' has acceptat cap; pro no vull contribuir   posar en pr c-

tica més absurda. Sabentho l' Albert no 's guanya res y s'hi pert molt; qualsevol altre plan dona millors resultats.

CARME

A tú no t'importan els resultats; jo ho pago, jo ho vull aixís y prou. No 't demano res més; me sembla que tú no hi perts res; crech que 'n sortirás molt més bé de lo que 't mereixes.

ESTEVE

¿Jo? sí que hi perdo; ¿qué diría 'l meu pare? ¿qué diría 'l teu? ¿qué diría tothóm?

CARME

¡Mal ánima!... ¿Per qué no pensavas antes de ferho lo qué diría jo?

ESTEVE (*Pausa.*)

Hi ha moments que no 's pensa res. ¿Qué 't creus que jo no sento lo que ha succehit?... ¡Més que no 't pensas! Faré, ja t'ho he dit, tot lo que puga per remediarmo; demana lo que vulguis, pensa y decideix; jo vull que compreguis que quan se fa mal, no sempre es per ferlo, sinó perque no se sab evitar; y jo... no vaig saber evitarho. Si are 's pogués desfer donant anys de vida ho desfaría. ¿Qué 'n traurém de que tothóm se n' enteri? Val més que callis.

CARME

Pro si callo l' Albert seguirá creyentme la mateixa de antes.

ESTEVE

¿Y vols dir que no ho ets?

CARME

No ho soch.

ESTEVE

¿Qué has fet? ¿de qué t'acusa la conciencia? ¿quin pecat has comés?

CARME

Jo, cap.

ESTEVE

¿Y donchs? ¿En qué ets diferent d'antes?

CARME

No m'acabis de desesperar...

ESTEVE

No siguis tossuda, tú no has consentit res; tòt ha estat independent de la teva voluntat, y no has de recriminarte per res. Jo 'n tinch la culpa, io sol ja t'ho confesso. M'has agradat sempre de molt temps y la intenció la portava amagada al fons del cor, volgüent apartarla y sentint que 'm dominava y podia més que jo. La ocassió la temía, la rebutjaba ab la conciencia y l'amanyagaba ab el desitj. Volía ab el ceny que no arrivés, perque si arribava, estava convensut de que hi cauría; pro adintre meu sentí una delectació brutal tan gran imaginant que hi haa vía caygut!... y... tot se 'n va anar al diable; vingué l'ocassió y bé ho veyá que després me sabría greu; pro... no podía, jo no era jo: si 'l teu espant no serviría sinó per darte un atractiu més que 'm cegava... y... vaig tancá 'ls ulls, com si aixís l'ánima no pogués enterarse de rés. Després he vist qu' havia fet mal, que n' havia fet massa; ja ho sabía antes. ¡Qué me fá que 'm diguis cobart! Si fós temps me casaría ab tú; pro tú no ho vols, te faig fástich y tú m'ocas-

sionas deliris que 'm creman el cap y 'm glassan el cor, perque pateixo veiente esquerpa com ets, dona salvatje! ¿Per qué no 'm vols? ¿Per qué no 't decideixes? ¡Vúlgam! Vina ab mí y tot s ha acabat. ¿No? ¿Per qué?

CARME

Tú ho has dit; ¡perqué 'm fás fástich!...

ESTEVE

Donchs... per tú fás. Crech que no puch dirte més.

CARME (*Ab amargura.*)

Gracias, gracias.

ESTEVE

Y en quant al engany de l' Albert, també t' equivocas; has de considerarte com víctima d'aquesta contrarietat, y has de ferte aquesta reflexió: si ho contas á n' ell, la deshonra; si callas, la salvas; fá-la felicitat d'un home que t' estima ab deliri y allargas la vida al teu pare, que viurá de véuret á tú fes lissa. Y tú mateixa, ab el temps, t' arribarás á convence completament de que lo qu' ara 't dich es la rahó.

CARME

Será lo que vulguis; pero jo no entench aquestas cosas; jo no sé si veuria la rahó al cap de temps, ó si no la veuria; jo no més sé que alguna cosa 'm diu á mí que aixó es un engany, y jo no'l vull enganyar, perque me l' estimo massa á l' Albert!

ESTEVE

Donchs... no sé qué dirte. Dígalí y vésten; jo te ajudaré á fugir; te prometo que no 't faltará rés.

CARME

Está clar; y llavoras també sería com ara, ¿eh? Ho podria péndrer com una desgracia pero jo tampoch tindria culpa?... ¡Quin home!

ESTEVE

Fes lo que 't sembli. Jo no dich rés á ningú.

CARME

Y ho has dir; creume, fesho. Valdrá més per tú y per mí.

ESTEVE

Es inútil; no 't cansis; no diré rés.

CARME

¡Quina amistat ab el teu amich de la infantesa!... ¡Quina caritat (*Enternintse.*) ab el pobre... bordet!... (*Pausa.*) ¿Tú no 'm vols descubririr?

ESTEVE

No. (*Parteix foro.*)

CARME

Donchs ho faré jo. (*Queda plorant en silenci un moment, y després se 'n torna á las rocas de l'esquerra, ahont s' assenta plorant y dihent:*) ¡Sí que li diré; encara que quedi morta acabat de dirli. Y més m 'estimaría quedarhi antes. Encara que siga al peu del altar, ¡li he de dir!

ESCENA X

CARME sola. (Pausa llarga.)

Era una matinada com aquesta, ennuvolada, trista y freda; encara feya més mal temps que avuy. No més fá cinch días... ¡Per qué havia de haver fet aquets dos últims viatjes á la vila!... ¡Si no se 'n hagués anat... jo... ara... no ploraría y per haberme faltat ell, qu'era 'l meu ánge! de la guarda... el meu Albert!... m' horroritzo de mí mateixa. Pro... ¿en tinch la culpa jo? (Pausa, volguent contenir lo plor y seguir la relació.) Va tornar y 'm vá trobar com are. No vaig tenir forsas pera dirli la vritat. Lo dematí qu' havia d' anársen per portar las presentallas, al eixir de casa 'm vá escométrer, m' vá 'dir que se 'n anava intranquil perque no li esplicava que tenia... y jo, rés, plorar y més plorar. Y ab lo pensament estava lligant paraulas per descobrirli tot; y á cada paraula d' ell, buscava un mot per desencantarlo, per convertir la seva estimació en odi... y tantost obría 'ls llavis, se 'm nuaba la gola y m' ofegaba la veu un sanglot més fort. De sobte 'm va dir: «Escolta, Carme... ¿Tú m'has estimat sempre? ¿Jo qué li havia de contestar? Que sí; perque fins en los instants més dolents de la meva vida me l' he estimat. Y ell va respóndrem: Mira, primer es la teva alegría, la teva tranquilitat, el teu capritxo que la meva felicitat. Tú sabs... y no 'm fassas dir cosas que 'm creman els llavis .. tú sabs que no tinch pares coneguts, y que aixó, sens que jo 'n tinga la culpa 'm rebaixa. Potser may te n' hajas preocupat d' aixó, fins avuy; pro, si es aixís, y ara 't repugna lo que sempre he cregut que desitjavas, dígau y estigas tranquila; jo 't tornaré la paraula mal me costi la vida. Crech qu' es la mellor prova que puch darte de lo molt que t' estimo.» En aquell moment crech que 'l vaig estimar per tota la vida, y 'l vaig envejá.

Perque ell era digne y honrat per ell tot sol, sense déureho á ningú; y en aquell mirall m'hi veyá á mí. Aixó 'm desespera. ¡Pobre Albert!... (*Pausa llarga.*) Jo li he de dir que no 'm vulgui més ara. Ell ho ha de saber tot; ho ha de saber tot perque no 'l puch enganyar. Aixís qu'arribi li diré.

ESCENA XI

CARME, assentada, abstreta, y TERESA surt del porxo á la esquerra y mira á la primera que no se 'n'adona, entrant per la porta esquerra, després de fer un mohiment de cap significatiu.)

ESCENA XII

CARME y DON ANTÓN (pe 'l foro, dreta.)

CARME

M' en vaig á dalt. ¡Quant tardá!...

DON ANTÓN (*Que no 's veu, desde lluny.*)

¡Carmeta!

CARME (*Apart.*)

¡Don Antón! (*Girantse.*)

DON ANTÓN (*Més aprop.*)

¿Qué no arriba 'l teu promés?

CARME

No pot tardar.

DON ANTÓN (*Entrant á l'escena.*)

¡Ah!... ¡No 'ls hi he dit rés á las becadás! M' he cansat y he dit: m' entornó á esperar á l' Albert. (*Transició.*) Té, (*l'escopeta.*) posa aixó per allá dintre, per rés me canso. (*Aixugantse la suor, y assentantse en las mateixas rocas en que ho estava Carme; que 's fica dintre, esquerra.*)

ESCENA XIII

DON ANTÓN, sol.

Ni pau, ni amor, ni gust; pro sempre aquest ro-sech á las entranyas y aquest glapir de l' ànima. (*Tapantse la cara ab las mans.*) ¡Ah!... ¡Benehida mort! (*Pausa.*) ¿Qué hi faig al món? Contemprar sempre la hermosa obra de la meva lleugeresa... ó del meu crim. ¡Y sempre 'l desvari continuat, ofegar l' angunia, que ja no 'm quep adintre, lo que 'm mata punyintme sempre!... ¡Ah!... Benehida mort. (*Pausa; després s' aixeca fent un pas á l' esquerra y 'l crida CARME*)

ESCENA XIV

Dit, CARME (*desde el balcó.*) Tot seguit MEU y TEU.

CARME

¡Don Antón!

DON ANTÓN

¿Qué vols, filla?

CARME (*Alegre.*)

Ara vé, ara.

DON ANTÓN

¿Qué 'ls veus?

CARME

Ja son aquí. Vé ab en Quel y la Sila del más Petit, que també eran á la vila.

DON ANTÓN

Donchs baixa, dona.

CARME

Ja baixo. (*Fuig del balcó.*)DON ANTÓN (*Apart.*)

Té, ja s' ha escampat la boira. No més vejentlo de lluny se n' ha anat lo mal humor. ¡Felicitat del amor ditxós qui t' ha gosada!...

BARTOMEU (*Encar dintre.*)

¡Au! ¡Cuyta, cuyta!

MATEU

(*Apareguent tots dos per l' esquerra ab el cabás sobre 'l cap encimbellat de verdura lligada ab un cordill.*) Hi vull esser primer que tú.

BARTOMEU

Llengua farás. (*Entrant corrents, sens aturarse*)

y sortint desseguida sense 'ls cabassos ab Carme que ha baixat de dalt.) ¡Me pensava (á Carme) que l' irías á esperar al teu promés! ¡Ux! Féune cabal de las donas. No pas jo que 't volgués.

CARME (*Seguint la broma.*)

¿Per qué no?

BARTOMEU

(*Simulant serietat y mirantla de cap á peus, cómicament.*) Perque... no m' agradas. (*Pausa.*) ¡Son verdas!...

MATEU (*Tocant á Meu, donantli pressa.*)

¡Au!...

BARTOMEU (*A Teu.*)

¡Posta! una pecatilla: já que 'ls encalso primer que tú!

MATEU

¡Fet!

BARTOMEU

¡Fet!... (*Arrancant á correr pe 'l foro.*)

ESCENA XV

CARME, DON ANTÓN. Tot seguit PERE y TERESA.

DON ANTÓN

¡Son felissos!...

CARME

¡Pché!... No n'hi ha més.

DON ANTÓN

¿Deus estar contenta ara?...

CARME

(*Fent el surt que segueix á haver plorat.*) ¡Sí, que ho estich! (*Ab neguit: apart.*) (¡Ay! ¿cóm ho faré?)

PERE (*Eixint del porxo, esquerra.*)

Ja son aquí, ja son aquí; ¡sí! (*Cridant.*) ¡Teresa!...

DON ANTÓN

¿Y l' Esteve, 'hont es?

CARME

Ab ells, que ha anat á esperarlos. (*Surt Teresa, porta esquerra.*)

DON ANTÓN

Se portan molta voluntat. ¡Com que han viscut agermanats quan eran xichs! (*Carme li donà una mirada intensa, y calla fent un altre surt.*)

TERESA

¡Qué content vindrá!

PERE

¡Aquest bordegás es l' alegría de la casa!

CARME

(¡L' alegría de la casa!)

ESCENA XVI

CARME, DON ANTÓN, PERE y TERESA. Pe'l fondo apareixen ALBERT, QUEL y SILA, á caball. ESTEVE, MEU y DEU, á peu. (Entran parlant los tres primers entre ells, los dos últims á devant discutint acaloradament. ESTEVE, darrera de tots. Estudihi.)

MATEU

No, senyor, ¡no te la pago!

BARTOMEU

¡Descuidat, si me la pagarás! ¿No hi he estat primer?

MATEU

Perque m' has tirat abaix del marge.

BARTOMEU

Perque 'm privabas el pas.

(Han arribat al centre del escenari. Escena mogudíssima.)

{	PERE	¡Bona arribada!...
	ALBERT	Bon día y bon' hora. (Descabalca 'l primer.)
	CARME	¡Bons días!...

QUEL

¡Ola familia!

SILA

Bon día que Deu nos dó.

TOTS

Bon dia, Deu vos guard... etz.

(Descalcan Sila y Quel. Sila 's dirigeix á Teresa, y Quel á Pere y á don Antón formant grupo á la esquerra. Albert se dirigeix á Carme á la dreta. Meu y Teu ferman els caballs al porxo y 's quedan en segón terme al mitj de l' escena discutint.)

- QUEL Donchs qué diu de bó 'l senyor.
- D. ANTÓN Ja ho podéu veurer, tothóm distret ab el casament d' aquets xicots. No hi faltéu.
- SILA ¡No 'n faltava d' altre!
- ALBERT Ola, Carmeta. (Agafantli la má mirantla als ulls) ¿Qué 'm contas de nou? ¡Ja se 'm feya tart de véuret!
- CARME ¡Qu' estich contenta de véuret! (Transició absoluta, no es la mateixa dona ab alegría que l' emociona.
- ALBERT ¡La meva Carmel...
(Pausa. El grupo de l' esquerra segueix enrahonant ab veu baixa.)

ALBERT

Pobre euga, ¡tot el camí l' he anant picant! Apa, Roja, que ja hi acabém d' esser... ¡En Quel y la Sila se 'n reyan!... ¡se 'n reyan! ¿Qué hi tens á casa que sembli que 't punxin? he, he; prou saps que t' esperan, ¿no? Jo rés: si que ho sabia que m' esperava la meva Carmeta. ¿Oy que m' esperavas? ¡Ni que fes un any que fos fora!...

DON ANTÓN (Interrumpint.)

¡Apa, Albert!

ALBERT

¡Mana! (Girantse y ananthi, pe 'l signe significatiu de don Antón.) ¡Tothóm á dintre qu' heu de fer beguda!

QUEL

¡No, que farém tart!

ALBERT

No faréu tart, desseguit vos en iréu.

SILA

No, Albert, no, que fem falta á casa.

DON ANTÓN

Vaja, ja no se 'n parla més. Entréu tots que no vindrá d' un instant.

BARTOMEU

¡Qu' estéu cumplimentosos avuy; ja 's coneix que veniu de ciutat!

TERESA

(Que 's trova al costat de l' Albert li diu apart.)
Quédát ab la Carmeta qu' está no sé cóm.

ALBERT *(Ab ansia.)*

¿Qué té?

TERESA

No ho sé. Tú l' hi traurás millor que jo. Está capficada. Caborias, ¿sabs? Pro com tots estém de mala lluna quant ella hi está... Tú mateix...

ALBERT

Está bé. *(Gira 'l cap y veu que Carme s' espera; tothóm se fica dins. Teresa la última. Durant l' escena següent convé que 's senti remor de conversa animada)*

y riallas de tant en tant. Esteve surt de l' escenari antes que Teresa, mirant á Carme y Albert en silenci.)

ESCENA XVII

CARME y ALBERT

CARME (*Qu' está á la dreta, apart.*)

Ja vé.

ALBERT

¿Qué m' ha dit, la mare, que no estás contenta?
Acostantshi y prenentli una má.)

CARME (*Apart.*)

(El cor m'ha enganyat y no tinch valor per dirli.)

ALBERT

Digas.

CARME

No... Ara sí que ho estich, perque ja ets aquí.
Era no més que 't trovaba á faltar. (*Ab dificultat y buscant las paraulas.*)

ALBERT

¿Y per uns quants días de separació t' has posat aixís?

CARME

Es que tú no sabs qué son aqueixos días. No t' ho

pots pensar. Perque si ho poguesses veurer, no 'm deixaries may més, may més. (*Pausa.*) Quan tú ets fora, me sembla que 'm trovo sola; me trobo encara més débil que si no tingués ningú, y la masía 'm sembla molt gran y desabrigada. Y sense tú vaig perduda; y crech que sols puch trovar abrigh y amparo teninte á tú. No 'm deixis may més, may més. Si tú no t' en haguesses anat...

ALBERT

¿Qué?

CARME

Haguera patit menos... y no t' hauria anyorat tant. Y... ¡tant que t' estimol... (*Romp á plorar abressada ab l' Albert.*) No t' en vagis, quedat. ¡Es tan hermós tornarse á veurer! Mentres no t' he vist, no sé si he somiat ó he estat desperta; no 'm deixis Albert. No 'm vull separar més de tú. Tinch por. Prou despedidas, prou separacions. En lo món no hi ha més que nosaltres dos. Y sent aixís, oblidémnos de tot, y per no véurem plorar no m' abandonis may més, may més.

ALBERT

T' ho prometo, pero no sé á que 'n dius abandonar-te; ben contat, no fá més que tres días que no te havia vist. Ja, ja sé que 'm dirás que un sol instant es llarch, tractantse d' ausencias, pero de totas maneres no ho trobo suficient perque 't desconcertis aixís. En fí, ja 'm tens... ja sóch aquí, aquí ab tú. Y ara, á riure. A riure per tota la vida, com no havíam rigut may desde fá molts anys; ¿te 'n recordas, quan eram petitets, petitets, quan al sistius corriam ab l' Esteve tots tres? Are hem d' esser més fèlissos que llavoras. Perque allavoras tot just vaig comensar á tenir desitjos, y ara, tot just ara, comenso á tenir la ditxa. Carmeta, tens rahó. En el món, no hi ha més que nosaltres dos...

CARME

No més, no més. (*Ab vivesa.*) Perque de tot lo altre no m'en recordo, y si m'en recordo no m'en vull recordar per res. No més vull pensar ab tú sempre, sempre.

ALBERT

¡La meva Carmeta! (*Aixugantli 'ls ulls.*) Jo no 'n tinch de paraulas bonicas per dirthe; perquè só un home sense pulí, sense món, y fins suposant que sabés dirtho com voldría, per tú 'm semblaria poch. Mes, encara que siga com soch, t'estimo tant com pogués estimarte qualsevol altre. (*Pausa.*) Desde que tinch memoria, me recordo de tú. Jo era 'l recullidet de la casa, y... com que á la masía sols hi ha bons cors y santas creencias, m'estimaban tots, els uns per compassió, els altres, com tú... perque no sabían fer altre cosa. Y de petit, sabia que tenia quatre ó cinch anys més que tú, que tú eras la filla de la casa... y que jo... era 'l bordet... Y 't miraba ab una mena de respecte... perque eras més que jo, y per altre part ab una mena de sentiment, com de protecció perque tú eras més débil, y jugant ab tú, y vejente creixer, ignocenta y bona; donante nins y flors per véurert contenta, y satisfet perque ab mí eras com ab los demás, te vaig estimar com á una germaneta, per més que no t'ho gosaba dir; y el día que 'm varen portar a la vila per estudiar, á la vigília, pensant que os anaba á deixar, vaig dir á la teva mare (que al cel sia:)—¿Es á dir qu'are ja no tornaré á tenir pares?—¿Per qué ho dius?—Perque demá me 'n vaig y be hos tinch de deixa?—Y ella'm va dir: Pro mentres no sias dolent sempre t'estimarém.—¿Y si ho soch dolent?—Y pensant que tal volta no tindria prou forsa per esser bó, vaig posarme á plorar... y plorant vas venir tú, y vas preguntarme qué tenia y jo no contestante, vares preguntarho á n'ella, y 'ns mirabas á tots dos espantada; fins qu'ella 'ns agafá, 'ns assentá un á cada genoll, y vá dirnos. «Al qu' es bó, Deu l'ajuda sempre, y per esser bons ens hem d'estimar els uns als altres.»

Jo, mirantla entre las llágrimas vaig dir: «Jo ja hos estimaré sempre á tots, y á tú també.» Y tú y jo 'ns ferem un petó y aquella santa dona 'ns ne doná un altre. 'Ls teus cabells, fins y rossos, que semblavan una madeixa d' or embullada, varen tocar-me la cara no sé com te vaig veurer, pero vaig sentir una sensació desconeguda, y desde aquell moment te vaig estimar tant! Al endemá vaig anar á la vila, y allá'm recordaba cada día més de tú. Al poch temps vaig saber que ta mare havia mort, y al recordarme de aquell vespre, vaig pensar qu' ella avans d' anar al cel, ens havia volgut fer ab aquell bés al un del altre... y m'hi he fet tant ab aquesta idea, que 'm semblaria impossible que no fos aixís, perquè la teva mare ants d' anar al cel, ens va unir perque may ens separessim!

CARME

¡Oh! ¡sí, sí! ¡Es veritat!..., ¡Sempre, sempre t' estimo, sí!... Ja ho va dir la mare, la meva pobre mare qu' es al cel... y 'ns miral... (Plorant.)

ESCENA XVIII

Dits, després MEU

ALBERT

¿Ja hi som? No vull que ploris. ¡Vull que riguis!...
¡Riu!... ¡Apa! Tots dos, sino 'm vols veurer trist.

BARTOMEU (Desde dintre.)

¡Albert!

ALBERT

¡Ja vinch!... (A Carme.) ¡Pro 't vull veurer

riure! (*La pren per la cintura.*) ¡Apa! ¡Dígam que m' estimas y dígamho riguent!... (*Mirantse cara á cara.*)

CARME

¡Sí que t'estimo. ¡Més que la vida! ¡Més que tot!...

ALBERT

¡Aaaara!!.

LOS DOS

¡Ja, ja, ja, ja!

BARTOMEU (*Dins.*)

¡Albert!

ALBERT

¡Ja vinch! (*Correnthi 's topa ab Meu que surt de la casa.*)

BARTOMEU

¡Apa! ¡que se 'n van! (*Albert se fica dins. Pausa. Ab malicia á Carme.*) ¡Lo que son las donas! (*Grans riallas á dintre.*) ¡Ja devías esser tú que l' entrete-nías!...

CARME

¿Jo?

BARTOMEU

¡No sé donchs! ¿Qué hi había algú més per aquí?...

ESCENA ÚLTIMA

CARME, MEU, DON ANTÓN, ESTEVE, PERE, TERESA, TEU, QUEL y SILA. (MEU y TEU van al porxo y tornan ab els caballs que montarán QUEL y SILA. CARME se acosta y confón en lo grupo.)

DON ANTÓN

¡Carme!

ALBERT

¡Quém' agrada! ¡Qué l' estimo!... Avuy l' alegría no 'm cap al pit: á tothóm abrassaría, ab tots voldría esser amich. ¿Qué ho fá que un té días aixís?

DON ANTÓN (*Qu' es al seu costat.*)

Abrássam á mí donchs, home, ¡abrássam á mí!...

ALBERT

¡Prou! A vosté també 'l miro com de la familia, ¡també l' estimo!...

DON ANTÓN

¡Fas bé! ¡Fas bé! (*Apart.*) ¡Sanch de la meva sanch! ¡y no puch dirtho! ¡Y no ho sabrás may!

SILA

Adeu, Carme, adeusiau Teresó. (*A don Antón.*) Passihobé don Antón.

DON ANTÓN

Vaja, endevan. Fins al casori.

BARTOMEU

Féu venir lo Baldiri. ¿eh? Ah, bé, bé. Apa, adalt.
(*Ajudantlos á pujar á caball. Saludos generals.*)

DON ANTÓN (Al Albert.)

¿Qué tenía la Carmeta? (*Continúan ab més animació 'ls despidos.*)

ALBERT

¡Res, caborias, anyorament!

DON ANTÓN

¡Tonterías! En aquets cassos, ab l' amor tot se cura.

ALBERT (A Carme qu' es aprop.)

¿Ho sents Carme? Don Antón diu que ab l' amor tot se cura.

QUEL

(*Desde caball y ja lluny segueixen els despidos, fins que desapareixen pe 'l fondo Quel y Sila.*) Bon día donchs, fins al casori...

CARME

¡Quí sab! ¡A voltas ab l' amor tot se mata!

SILA

Salut.

TOTS

Adesiaau... Bon día... etz.

QUEL (*Desde lluny, cridant.*)

¡Salut y bona anyada!

PERE (*Cridant á Quel.*)

¡May menos! ¡sí! ¡Sempre com ara! El más del Roure encara es el más del Rouree!... (*Tots quedan fent adeu ab las mans y cridant als que marxan. Pere diu las últimas paraulas en primer terme. Albert y Carme agafats per la má mirant al foro. Esteve, en según terme. Quadro. Estudihis.*)—Teló.

FÍ DEL ACTE PRIMER

ACTE SEGÓN

Cuyna de pagés. A la esquerra, según terme, la llar, ahont hi haurá varias ollas ó cassolas, etz.; en últim terme, prop de la llar, l' escó; al foro, casi al centre, una porta per la que se surt á fora; més á la dreta un altre porta per ahont se veu l' escala que serveix pera pujar al pis (entre una y altre una finestra ab reixa) á la dreta de dita porta una taula de pagés, y més á la dreta, al recó un armari practicable. A la dreta, duas portas, en primer terme l' habitació particular, y en según la que dona al menjador ó sala gran de la planta baixa. A l' esquerra, primer terme, altre porta ab objecte indeterminat.

ESCENA PRIMERA

SILA y MARIONA, (la primera devant del foch, la segona devant del armari á la dreta, traguentne plats, etz)

SILA

Au, cuyta, cuyta, que res me sabría tant greu com que no estés tot apunt, quan arribin.

MARIONA

Donchs me sembla que t' en sabrá.

SILA

¿Per qué?

MARIONA

¿No veus que ab un instant te 'ls tindrás aquí sense tenir temps ni de dir Jesús? \ és quant fá que son fora.

SILA

¡Y ja 's va ab calma aquestas diadas!...

MARIONA

Sí, pro filla, á casa d' un altre no 's va ni la meytat depressa: ab tot s' ensopega.

SILA

Aixó sí, pro la qu' es feynera de ména de tot se desempellega.

MARIONA

(Alábat ruch.)

SILA

Apa: ara aixó anirá fent la xup-xup tot sol: (Aixecantse.) Au, enllesteix; fá un hora qu' estás aquí plantada. ¿Qué pensas?

MARIONA

¡Oh! atúrat: estich contant els plats que s' han de posar; ¿quánts serém á taula?

SILA

Tens rahó. (Posantse la ma á la barba, totas dugas aprop del armari.) ¿Quánts ni has posat?

MARIONA

(*Posantse devant de la porta según terme dreta, contant.*) Un, cinch, sis, vuyt, deu, tretze.

SILA

Fuig, desgraciada. ¿Que 't pensas que vull cridar la desgracia?

MARIONA

¡Y cá!... ¿També hi creus ab aquestas camándulas?

SILA

¿Qué dius? ¡Ja t' ho dirán si son camándulas!... ¡Pósahi tres plats més!

MARIONA

¡Y si no ho som tretze!

SILA

¡Pro no podém ser tretze! cuyta, cuyta, no 'ls hi vull veurer més tretze plats á taula. ¿Ho sents?

MARIONA

Ja hi vaig. (*Ab vivesa.*) ¡Mira que alló vessa!

SILA

¡Ay, Reyna Santíssima! (*Corrent al foch, tirantsi de genolls y posantse á bufar, ab la tapadora á la má.*)

MARIONA

Ara se t' enganxará.

SILA

D' aixó 'n té la culpa 'ls tretze plats, ¿ho veus?

MARIONA

¡Ja já!... ¡Tírahi aygua.

SILA

Aixó plá; ¡si hos n' heu de llepá 'ls dits d' aquest suquet! (*Mariona surt ab els plats y torna desseguida sense. Pausa. Sila mirant adintre.*) ¿Y encara está aixís aquesta taula? ¡Reyna! (*Surt Mariona.*) ¿Donchs qué fas?

MARIONA (*Pensativa.*)

¿Sabs qué penso?... ¡Que han tingut molta sort aquest parell!...

SILA

¡Burranga!... ¡Vols callar!... ¡Ja ho pots ben dir!

MARIONA

¿Per qué l' amo no las té ab mí tantas contemplacións? ¡Un miler de duros á cada un! ¿Qué t' en sembla?

SILA

¡Noya, 's veu que li han caygut al ull! ¿Y las joyas que tindrà la Carmeta? ¿Quánt s' ho podía esperar?

MARIONA (*Apart.*)

(Si en Meu tingués un miler de duros.... no sería ni la meytat tarambana.)

SILA

¡Ja fá bona patxoca ja, l' Albert!

MARIONA

¡Qué vols que t' hi diga! Senyoreja massa per pagés. (*Tot aquest diálech fregant plats y vasos que posan demunt la taula.*)

SILA

¡Ay, ay! ¡No sé perquè ho dius aixó! ¡Be es prou francatxás!

MARIONA

Oh, prou, ja s' ho mereix. pro... si a tots (*ab un sospir.*) nos haguessen de donar lo que mereixém!...

SILA

¿Qué las has vistas tú las joyas?

MARIONA

Jo no; es á dir; d' escallimpantas.

SILA (*Tota satisfeta.*)

Ah, donchs, filla, jo t' ho diré com son; de primer unas arracadas, totas d' or; pro, si t' he de dir la vritat, las trovo massa petitas; antes se duyan més llargas, ¡ja ho crech! ¿quæn jo 'm vaig casar? fins aquí 's portavan; (*Signant el muscle*) pro... aixó sí; 's veu que son d' or fí. Després...

MARIONA (*Interrompentla.*)

¡Calla! (*Escoltan totas dos. Se sentan veus que s' acostan.*) ¡Ja son aquí! (*Agafa precipitadament tots els rasos que pot.*)

SILA (*Corrent al foch.*)

¡Reyna! ¡Y 'l cabrit que no es cuyt!...

MARIONA (*Fugint per la dreta.*)

¡Y la taula sense parar!... (*Queda Sila agenollada
devant del foch. Mariona fora.*)

ESCENA II

Dits y MEU y un poch després tots els demés personatjes y alguns pagesos y pagesas.

BARTOMEU

(*Al pas de la porta, aturantse un instant y des-
embolicantse 'l tapabocas.*) ¡Bon día y bon' hora!
¡Noy!... ¡Quina olor de manduca que se sent! (*En-
trant.*) ¡Ja som aquí tots! (*Acostantse á la llar y mi-
rant la cassola que té destapada Sila.*) ¡Ay el meu ca-
brit! ¡Me 'l menjaría ara mateix!... ¡Que 'n val aixó
de pessetas! (*Surt Mariona y remena en l' armari,
mirántsel á n' ell que 's gira y al véurela diu ab ale-
gría:*) ¡Ay la meva cabreta! ¡També me la menjaría
ara mateix! ¡Aixó, aixó sí que 'n val de pessetas!...

MARIONA

¡Pastanaga! (*Van entrant els demés,*)

BARTOMEU

¡Ja son casats! Si haguesses volgut venir, tú y jo... ¿sabs? d' un tret podíam matar dos pardals. (*S'hi acosta y quedan amagats pe 'ls altres.*)

ALBERT (*a Esteve*).

Apa, tú, no t'entretenguis; á dinar depressa, que sino no trovarías la galera; no voldria que per culpa nostra no poguesses passar el teu Sant ab lo teu oncle. ¡Sila!... ¿Cóm está 'l dinar d' Esteve? (*Els demás personatjes enrahonan entre ells.*)

SILA

Ja pot dinar quan vulgui, ja está.

ESTEVE

Me sab greu no poderme quedar, pro ja ho veus!... ¡Es una costúm de tants anys y 'l padrí es tant vell! (*Anant cap al menjador.*)

ALBERT

¡Y bé prou que m' en faig cárrech, y bé prou que ho sé que 'l teu gust fora quedarte! (*Surten segona porta dreta.*)

MATEU

(*A varios dels pagesos forasters ó convidats.*) Veníu aquí, que deixaréu las mantas! (*Entran tots quatre á la primera porta esquerra, entre ells va Baldiri qu' es molt vell. Mariona y Meu desapareixen per la segona porta dreta, Meu darrera d' ella com galantejantla.*)

DON ANTÓN (*A Carme*).

Vaja, veste á cambiar la roba y ja veurás com tot aixó 't passa; potser t' has cansat una mica; y ab el tragí... y com que no has dormit gayre... ¡bah! tot plegat rés.

VARIOS

¡Y es clar! ¡Aném, aném! ja 't pasará. No será rés!

PERE

Está clar que no és rés, ¡sí!... No es pas el temps d' haverhi malalts al mas del Roure! ¡sí!...

(*Carme, don Antón, Pere y 'ls pajesos que no parlan surten fora.*)

ALBERT

(*Desde la porta segona dreta.*) ¡Sila!... ¡Lo dinar de l' Esteve!... (*Se fica adintre.*)

SILA

Ja vaig.

TERESA (*A Sila.*)

Vés, vés, pórtali; ja m' estaré aquí jo; cuyta que té de marxar desseguida. (*Quedantse devant del foch. Sila se 'n va porta segona dreta.*)

MATEU

(*Sortint ab sos companys per la porta primera esquerra.*) Ara fins á l' hora de anar a taula, aném á fer la manilla. (*Entra Sila y torna á sortir ab un plat que pren de Teresa, segona vorta dreta.*)

UN

¿La manilla? ne sobra un.

UN ALTRE

¡El que tingui la má!...

MATEU

¿Donchs qué voléu fer?

UN

En Baldiri que 'ns conti una rondalla.

MATEU

Una rondalla, no.

UN

Lo qu' éll vulgui.

UN ALTRE

¡Qualsevol cosa qu' ell sab!.. ¡Historias de la vellura! ¿Oy, Baldiri?...

BALDIRI

Sí, home, sí, ¡no t' espantis! ¡N' hi haurá pe 'l gust de tothóm! ¡Aixó array!... Las camas prou me flaquejan, á vegadas, pro la memoria, encara la con-servo grat sía á Deu!

ALGUNS

Apa, donchs. (*Surt Albert, porta segona dreta.*)

BALDIRI

Sortím á fora que aquí no hi fem cap falta y 's pot aprofitar aquesta ullada de sol. (*Surten tots: Baldiri l' últim.*)

ESCENA III

SILA á la vora del foch y ALBERT

ALBERT

¿Ahont es la gent?...

SILA

Els masovers á pendre 'l sol.

ALBERT

¿Y la Carmeta?

SILA

A dalt que 's muda la roba.

ALBERT

¡Ah, vaja! ¡No sé com es que no 's trova bé fá una pila de días!

SILA

Ja li passarà, home! (*Pausa.*)

ALBERT

Hau deixat al Estebanet tot sol, ¡pobre xicot!... Per aixó jo li feya companyia.

SILA (*En veu baixa*)

Tant mateix me sembla que s' hauria pogut quedar.

ALBERT

¿Quí ho diu? Tota la vida passa la diada del seu Sant ab el seu padrí, y essent tan vell, ¡fins n' hauria tingut un sentiment!... (*Pausa curta*) ¡Prou qu' ha fet, pobre xicot!. (*Aturantse devant del foch á Sila que té un guiso entre las mans.*) Au, pórtali, pórtali, que ja 's deu esperar, y tinch por de que fassi tart. (*Sila s' en va segona porta dreta.*) ¡No esperan á ningú 'ls coixos!...

ESCENA IV

ALBERT, passejant, desseguida DON ANTON

DON ANTON

¿Ja enllesteix l' Esteve?

ALBERT (*Ab goig mal reprimit.*)

Si; sí... parel (*Acostantshi y abessantlo.*) ¡Quin goig tant gran que tinch avuy! Aquest Nadal, Deu vindrá al mon per véurer la meva ditxa! Tot ho he trovat avuy, ¡esposa y pare!... ¿Qué 's pot demanar més? No 'm quep al cor tanta ditxa; ¡jo crech que 'm matará la alegríal ¡Pare, pare meu! ¡No sé quin gust hi trovo assaborint aquesta paraula! ¡Es com un menjar que no hagués tastat may!... ¡Pare meu! ¡Jo també tinch pare!... (*Abessantlo.*)

DON ANTON

Calla, fill, calla, 'ns poden véurer...

ALBERT

No ho sab ningú, ni 'ns senten. ¡Com m' he quedat aquest matí! ¡Ve 'n Pere y 'm diu que vol parlarme «l' amol» (*Recalcant.*) Jo m' acabava de vestir y hi pujo tot seguit; ¡ah! Ni m' en recordo com ha anat, perquè m' he quedat sens esmal... ¿Per aué no m' ho deya antes, qu' era 'l meu pare?...

DON ANTON

Ja t' ho he dit; porque...

ALBERT .

¡Oh! Quina estreta sobre 'l pit, ¡quina abressada més forta! Ens feyam mal y apretavam més com si volguessem fondre 'l cor y las ánimas! ¡Qué 'n soch de felis!

DON ANTON

Calla, no digas rés, ¿ja qué més té? ¿no n'hi ha prou de que tú ho sápigas?

ALBERT

Oh, sí, prou ditxa prou; no fém soroll ni donguém que dir; la fama dels altres no la podria sufrir, me axafaria; l' admiració y 'l respecte que 'm tindrian els pagesos, ara 'm faria mal, no la podria resistir... de bona fé que 'm crech que l'alegria mata, ó pot matar.

DON ANTON

Tú 'm perdonas, ¿eh fill? Los desvaris de la juven-tut...

ALBERT

Eh, no diga aixó que 'm fereix. (*Rápit.*)

DON ANTON (*Rápit.*)

¡Prou he patit, prou he suferit consumintme per reprimir lo que podia més que jo, aguantantme pe 'l qué dirán; ja hi ha ún altre fill que 's pot créurer perjudicat... pro no he pogut més; ¿no ho veyas? Ab una escusa ó altre 'm passava nou mesos del any aquí per agonitzar vejente y sabent que tú no 'm veyas á mí de debó com jo á na tú. Y avuy he dit: prou; sino 'm

moro consumit per aquest rosech á las entranyas; no sabia lo que feya quan te vaig fer portar á n' aquí creguent que 't podria protegir com una providencia casual. Després ho he vist, per un pare no poguete dir fill! Ara ja ho sabém tots dos. ¿Qué 'ls importa als demés? T' ho he volgut dir aixís, sense soroll, en secret; potser també t' ho hauria hagut de dir, potser á l' hora de la mort, en una agonia horrible y fent un quadro de llástima, dramátich y trist. (*Abrassantlo.*) Guardém el secret entre tots dos.

ALBERT

Si, sí; guardém el secret ab avaricia com se guarda la ditxa.

DON ANTON

¡Pst!... ¿Qué vé?

ALBERT

(*Separantse anant al foro.*) Es la meva Carme...

ESCENA V

Dits y CARME, per la porta esquerra foro, qu' entra ab TERESA y MARIONA, (las quals se 'n van á la llar.)

ALBERT

(*Prenent á Carme de la mà.*) Es la meva Carme, ¡l' alegría de la casal...

DON ANTON (*Apart.*)

(¡Qu' es felís!... ¡Ditxós d' élll)

ALBERT

Malalta y tot... ¡que n' es de bonicoyal!

DON ANTON

No está malalta. Es el cansanci.

CARME

No eslich malalta, ja 'm va passant.

ALBERT

Aném allá ab l' Esteve. (*Preguntant á Teresa.*)
¿Ha acabat de dinar l' Esteve?

TERESA

No 'ncare. No l' hi menis pressa que ja té temps.
Tot seguit que marxi dinarém tots.

(*Los tres; Carme, Albert y Don Antón caminant cap á la segona porta dreta. Don Antón al mitj donant la mà á cada un dels dos.*)

DON ANTON

Estimeuvos sempre com avuy. Entre marit y muller s' ha d' anar á partir un pinyó. No hi ha d' haver secrets, ni estranyesas perque (*desde dintre, ja fora del escenari,*) hi haja confiança.

ESCENA VI

TERESA y MARIONA; després TEU

MARIONA

Dinarém tart.

TERESA

Per mor de l' Estebanet. Pro ja marxará luego.

MARIONA (*Anant á sentarse.*)

Lo dinar está fet y la taula parada. Es estrany que els fadrins no diguin res.

MATEU (*Al pas de la porta.*)LAS DOS (*Riguent.*)

¡Miratell!... ¡Ja, jál!...

MARIONA

¡Lo qu' es parlar del llop!...

MATEU (*Riguent idiotament.*)

¡Es que tenim gana! ¡Ja deu esser qui sab quin' hora! Mira, quan vegis entrar el sol per aquesta finestra, es mitj dfa en punt. Es el meu rellotje.

MARIONA

¡Ja havias d' esser tú!

MATEU

¿Que no está?

MARIONA

Sí, home, sí; es qu' esperém que 'l senyoret sigui fora; ¿no veus qu' éll ha hagut de dinar primer?

MATEU

¡Ah!,.. ja ho veig. (*Transició.*) ¿Qui li ha de portar la maleta?

MARIONA

¿Qué 'm contas á mí? ¡Tú, potser!

MATEU (*Cremat.*)

¡Just! ¡Jol! ¿Per qué no li ha de portá en Meu?

MARIONA

¡Y donchs que li porti en Meu, á mi qué me se 'n dona? (*Teresa surt segona porta dreta.*)

ESCENA VII

TEU, MARIONA y MEU, (entrant primera porta foro.)

MEU)*Plegantse de brassos darrera en Teu.*)

(Ja m' ho pensava, ja, que li trovaria! Jo crech que me la vol fregir.) (*A Teu.*) ¿Qué fas aquí?

MATEU

¡L' altre!... ¿Qué n' has de fer?...

BARTOMEU (*Ab aire de guerrero.*)

¿Qué dius? ¡Y mo t que 'n tinch de fer! Aixó (*la Mariona*) ¿sabs?... ¡Molt mirar y poch tocar com totas las noyas macas! ¡Ah! ¡Que á n' á tú no crech que t'hi demanessin ni que hi tinguis rés á fer!...

MATEU

¡Bó! ¿Que per ventura ets el seu promés tú?

BARTOMEU

No; pro ho podría ser.

MATEU

Donchs estém tants á tants.

BARTOMEU

¡Qué hem d' estar!... Si tú no ho pots esser may.

MARIONA (*A Meu.*)

¡Ah, boig! (*Ab el dit al front.*)

MATEU

(*Mirant sel en silenci, y no sabent que dir, girant en rodó.*) ¡Sempre estas carregat d' orgas!... Me 'n vaig, qu' encàre 'm farían tragar el fató!... (*Aturantse.*) ¿Y si faig tart pe 'l dinar!... Jo ho vigilaré. (*Surt.*)

ESCENA VIII,

MARIONA y MEU

BARTOMEU

Mira, Mariona. A taula 'm vull posar al teu costat. Y si 'm toca 'l cor de la gallina, te 'l vull donar á tú, perque 'l mosseguis ab aquestas dentetas, com has mossegat antes el meu, grandíssima traidoral...

MARIONA

¡Tabalo! (*Remenant la cassola, operació que fá molt sovint.*)

BARTOMEU

¡Ah!... ¡Pero 'l meu es més tendre!

MARIONA

¡Oh, aixó s' hauría de veure!... Com que no 's pot provar...

BARTOMEU

¿Que no? (*mueca*) De per tot soch tendre igual: mossega allá hont vulguis. (*Acostantli la cara.*)

ESCENA IX

MARIONA, MEU y TERESA

MARIONA

¿Sabs qué diu en Teu? Qu' éll no vol pas dur las maletas del senyoret y que las hi haurás de portar tú.

BARTOMEU

¿Jo? Sí, esperat; ja veurás, ja me n' empescaré alguna. (*Surt foro.*)

TERESA

Potser no hi haurá prou vi á taula; ¿vols ajudarme á treuren Mariona?

MARIONA

Prou.

TERESA

Avants treu aixó del foch. (*Mariona ho fá y després s' en vá ab Teresa, segona porta esquerra.*)

ESCENA X

CARME, ESTEVE, ALBERT, DON ANTON PERE y SILA

DON ANTON

Aném á cridar aquella gent que qui més qui menos
tots deuen tenir gana.

PERE

¡Oh, está clar que sí! (*Se 'n van Esteve, Don An-
tón y Pere.*)

ESCENA XI

ALBERT y CARME

ALBERT

Per més que dissimulis no estás contenta, no.

CÁRME

¡Sí, que ho estich!

ALBERT

¡Cá! (*Mirantsela un moment y enternintse.*) Vina
vida meva, riu, ¡riu!... porque la teva tristesa rebot
contra 'l meu cor que 's romp d' alegría! ¡Pósala
sorrisenta, ánima meva, salvació meva! ¡Que sigui
un tornaveu ahont las mevas riallas s'hi prolonguin

é hi trobin eco! Estigas contenta reina meva... ¡oh! ja rius! ¡Qu' ets hermosa, Carme, la meva Carmeta, la *petita*, la *menuda*... que s'ha fet gran, sense canviar; ¿ho creus que jo t' estimo com als angels? ¿que no ho ets? (*Tenintla abrassada y acariciantli la cara ab una mà.*)

CARME (*Ab veu débil y ofegada.*)

¡Déixam, no!

ALBERT

Ets més que 'ls ángels al cel, que al cap de vall al cel n'hi deu haver molts d' ángels, y allí, un... deu esser un de tants! Ets com Deu, ó com la Verge al cel que no n'hi ha sino una; ets com el sol á la terra; si que ho ets com el sol; ¡tot viu per tú en aquesta casa! Ets com lo sol que fon la neu y escalfa la terra ab els seus besos y la fá somriurer á la primavera, fentla florir. Tú l' has feta florir á la meva ánima dantli aquesta primavera d' alegría que brolla, qu' esclata adintre meu! ¡Tú l' has fecundat la meva ánima! ¡Oh! Si aquest sol s' apagava, tot moriria en aquesta terra; lo teu pare, la teva tía... ¿y jo?... La meva vida que era un hivern sens fi, que 'm pesava sobre 'l cor... ¡ah! no 'n parlém d' aixó. Ara soch felís, felís del tot, porque 't tinch á tú, porque tinch el sol, tinch el sol que 'n la meva vida ha fet venir la primavera.

CARME

¡Oh!... Digam que m' estimarás sempre aixís, digam que no m' enganyas, ¡digam que no m' enganyarás may!...

ESCENA XII

Dits, després ESTEVE preparat.

ESTEVE (*Desde fora.*)

¡Albert!

ALBERT

¡Ja vinch!

CARME

¡Digamho!

ALBERT

Mira. (*Fent la creu ab els dits, y besantia y anant-
sen.*) ¡Ja vinch! (*Queda Carme sola.*)

CARME

¡Oh... ¡Quina por!... ¡Que m' estimi sempre!...
¡Que no dupti may, may!... porque si duptava y m' ho
deys... 'm moriria de vergonya!... ¡Oh!... Pobre...
¡pobre bordet! (*Surt segona porta dreta.*)

ESCENA XIII

ALBERT, ESTEVE y PERE. (El primer se topa ab els altres dos al pas de la porta, quan anava á sortir.)

ALBERT

¿Qué voleu?

PERE

Dom la clau de la porta xica que s' han de treure las maletas del Estevanet y ja no queda temps per perdre, ¡sí!

ALBERT (*Donantli.*)

Teniu.

ESTEVE

Aném, que fá rato que dinaríau si jo fos fora.

ALBERT

¡No vindrá d' aquí, home! (*Rihent.*)

PERE (*Anantsen ab l' Esteve.*)

¡Aixó arrayl... Lo que sento es que no 't pugas quedar ¡bordegás!...

ESCENA XIV

ALBERT, sol.

(Assentantse al banch prop de la llar.)

¡Quin dia avuy pera mí! A fé, crech que l'alegria pot matar. *(Parlant lentament, com divagant.)* Jo prou penso... y dono voltas pe 'l magí... y m'ho vull ficar adintre; pro... ¡no pot esser!... vaja, no 'm quep al cap tanta alegríá, no 'm quep á l'ánima! Alló que deyam quan anavam á ciutat, quan éram petits: la alegríá no 'm cap á la pell. Aixó ho deyam perque Don Antón ens comprava joguinas y 'ns feya festas... ¡Y avuy he sabut que Don Antón era 'l meu pare!... Vés com van las cosas d'aquest mon. ¡Quí m'ho hauria dit antes!... D'una part me sembla impossible; no m'en se fer capás; y de l'altre part me sembla impossible que jo no hagi sabut conéixer antes... Pare, ¿pare?... No m'en sé avenir d'aixó. ¡Pobre pare!... diu que si 'l perdono... ¡m'ha fet eternir quan m'ho ha dit!... Jo qu'era 'l bordet... ja no ho soch, y 'm caso ab la noya de la casa!... ab la Carmeta. ¡Quin dia avuy! ¡Quí m'ho havia de dir!... Quan era petiteta, semblava l'angelet de casa, rossa com las espigas pe'l Juny, més ignoscenta que 'ls aucellets que feyan niu al roure, quan venia l'istiu. Després, com s'anava fent gran, s'anava fent hermosa, y s'anava fent seria y 's feya estimar més de mi que la mirava com aquell que volgués abastar el sol, y vegés qu'era impossible; y jo 'm corsecava, m'esllanguía com una planta que no 's rega, y veyá passar els días y la veyá créixer, y gosava vegetlla; perque m'agradava tant, perque la trovaba bonica d'una boniquesa que me entrava al cor, al mitj del cervell, fins al ossos, y 'm feya mal de sentir-la aquella hermosura; y per altre

banda la veyá creixer ab una tristesa fonda, incurable, perque veyá que ni tan sols la podíá desitjar aquella Carmeta. ¡Oh!... ¡Quin temps aquell! Quin partir, quin rosech sempre, que jo 'm moría, jo 'm moría... per dintre, com si la sanch se 'm tornés veri adintre 'l cor, jo 'm corsecava d' enamorat; llavoras vaig tirar la quinta, vaig caurer soldat; y á fé de bon cristiá que no 'm va saber gota de greu de tenir d' agafar lo fusell; ¡millor! pensava; per morir-me aquí, daint sempre com un assedegat que té l' aygua devant dels ulls y no la pot beure may... ó morir d' un tros de plom al mitg del cor, tantseval anar á servir. Don Antón, el pare, 'm va pagar la quinta y no 'm vaig moure. Me va saber greu y li vaig dir; «guardis aquets diners, Don Antón; de qualsevol altre modo serán més ben empleyats.—¡Bó! ¿y aixó?» Jo vaig arronsar las espatllas, y ni ho sé si vaig barbotejar alguna excusa... y... ¡m' ho va conéixer éll qu' estava enamorat de la Carmeta! «¿Per qué no l' hi dius, per qué no parlas?»—«Perque... jo no soch rés; perque jo soch com el gos del mas Petit que 'l varen trobar al mitg de la carretera y 'l van recullir. Ja han fet prou de recullirme!» y jo teníá la boca seca, quan deya aixó, 'm sentíá la febre que m' arbolava y teníá els ulls fondos y 'l mirar espantat y mort. *Pausa breu.*) Y éll ho va arreglar tot, el pare, ¡el meu pare! Y aquell meteix vespre vaig parlar ab la Carme; y ella 'm va dir també que perqué era... aixó 'm va dir: ¿Per qué ho fas de posarte malalt per mí? ¡Ja m' ho pensava, ja! ¡Quántas vegadas t' he mirat, y he vist que no menjas, ni dorms, ni vius!... Y 'm feya angunia de pensar-me que jo 'n teníá la culpa!... ¿Per qué no ho deyas antes, Albert?... Jo sé que tú m' estimas, pro molt... morinte, y, sápigaho, donchs, Albert, que jo també t' estimo y no ho vull que 't moris!.. » Y me la vaig mirar, que ab els ulls la vaig cobrir tota ella de petóns y l' hi vaig dar una abressada que l' abressava tota... y 'm va escapar el plor com quan era petit y reya ab ella, que desde aquell temps no havia plorat, y vaig tornar á esser felis com aquell temps;

¡perque ella m' estimava!... Perque ella m' estima, ¡oh!... ¡si no!... ¡Deu m' en guard!... ¡M' estima, y es meval... fins m' espanto, perque 'm sembla que vaig á fer un sacrilegi!... ¡perque 'n soch boig del amor que l' hi portol...

ESCENA XV

Dit, TERESA, MEU y MARIONA

TERESA

(*Que no 's veu encare, y sortirà per la segona porta de la dreta.*) No, home, no; primer s' en ha d' anar l' Estevanet.

BARTOMEU

¡Oh! .. Es que tots se comensan á despacientar.
(*Entran tots dos al escenari.*)

TERESA

Mira, ja ho he tret del foch y ara hi vaig á tirar l' arròs; aixis que m' ho diguin, ja es á taula.

BARTOMEU

Está bé, está bé, ¿qué us pensavau que us ho deya per mí? ¡Cál! ¡Aixó plá! ¡Si jo no 'n tinch (*fent un badall*) de ganal Ho deya pe 'ls del mas petit, ¿sabéu? que han vingut de molt lluny y han hagut de mati-nejar!...

TERESA (*Devant del armari que ha obert*;

¡Ja! ¡Ja 't conech herbeta!...

BARTOMEU

Bé donchs, datsl...

ALBERT (*Riguent.*)

¡Lo qu' ets tú un plaga!

BARTOMEU

¿Tú també 'm vas al encuantra?

ALBERT

Com que 't conech més que ningú...

BARTOMEU

¿Y soch un plaga? Donchs no 'm coneixes. Me 'n cuydo, ¿sabs? perque com que tú avuy no estás per donar ordres... ja ho faré jo: veurás com tot estarà á punt. ¡Déixam fer á míl... (*Teresa agafa uns plats de l' armari.*)

ESCENA XVI

ALBERT y BARTOMEU

ALBERT

Té que 't vull doná un duro... perque ets el més trempat de la casa.

BARTOMEU (*Estranyat.*)

¿Un duro perque soch el més trempat de la casa?

ALBERT

Sí, té. (*Li dona un duro.*)

BARTOMEU

Escolta una cosa. (*Ab molta serietat guardant el duro ab lo puny clos, y ab els ulls com el puny.*) ¿Ja sabs bé que me 'l mereixo?...

ALBERT

¡Sí!

BARTOMEU

¿Que me 'l mereixo per aixó?

ALBERT

¡Sí, home!

BARTOMEU

Escolta: y si en contes d' esser el més trempat de casa fos el més trempat de tota la rodalia, ¿quants me 'n mereixeria?...

ALBERT (*Rihent.*)

¡Ja, ja, ja, ja! Té, un altre te 'n mereixes, porque ja ho ets bergant; ¡com els fas corre, aquets dropos!... ¡Té!

BARTOMEU (*Contenintse.*)

No, gracias; ¡no vull que 't desdineris!...

ALBERT

¡Té, home, té! (*Donantli un altre duro.*)

BARTOMEU

No, no; gracias; no vull que 't desdineris.

ALBERT

¡Prén, te dich! (*Meu lo pren.*)

BARTOMEU

¡Mira que no farás casal... ¡Mira que jo per dos ulls de bou tinch de trevallar quinze días!... Bé, bé, donchs, (*ficantsels á la butxaca*) per molts anys Albert! (*Escapantli 'l riurer de satisfacció.*) ¡Per molts anys! ¡Y qu' es hermós el diner!...

ALBERT (*Riu.*)

Ja, ja, já...

BARTOMEU

¡Noy!... Si 't poguessis casar cada día, ¡quinas soldadas á fé de cristiá! ¡Avuy, diumenge, casori, dos duros y dinar de festa major!... Demá Nadal. Demá passat Sant Estevel... (*Mirantse 'ls dos duros y moquentlos un á cada má. Transcició.*) ¡Me 'n vaig á fer agafar set al Teu! (*Surt.*)

ESCENA XVII

ALBERT y CARME. (Carme baixa per la escala y 's queda aturada á la porta. Albert rihent y anant darrera 'l Meu, se queda en la porta de sortida cridant.)

ALBERT

¡Vina aquí!... ¡Tabalot!... ¡Vina aquí!... (Pausà. Se senten veus y riallas que s' acostan.)

CARME (A part.)

(¡Com riul ¡com riul!... ¡ab quin gust las fá aquestas riallas! ¡Y jo ab quin gust ploraria!... ¡no respiro!.. m' en vaig porque si 'm veyá 'm faria trencá 'l plor!.. (Se 'n torna cap á lá escala sense arriivar á des- apareixer del escenari. Pausa llarga.)

ALBERT

(Entrant tot rihent y referintse á Meu. ¡Es molt trempat aquest xicot!... (Adonantse de Carme.) ¡Ola, reyna de casa! ¿Ahont vas? ¡Sembla que fugis de mí! Vina aquí, dona, vina aquí ab el teu marit. (Portantla al centre de las taulas.) Porque ja soch el teu marit, qu' es més que si digués que soch el rey del mon!

CARME

¡Qu' estás content avuy!...

ALBERT

Sí que ho estich. May ho havia estat tant. Pero

¿qué tens? ¿Per qué está tan tristoya l'alegría de la casa?

CARME

(Que ja no 's preocupa de dir el secret al seu marit, sino de saber si pot esperar, callantlo, una vida tranquila, ó fins ahont s'exposa haventlo callat.) Perque... *(Ab gran dificultat, retorcentse las mans.)* tinch por de pérdret, Albert.

ALBERT

¿De pérdrem? ¡Qui pensa morirse are! *(Va cap al banch, fondo esquerra, y éll s' assenta; Carme fá veurer que arregla el foch de la llar, y 's queda agenollada als peus d' éll.)* ¿Veus? Jo com no hi penso, estich alegre. Y tú tampoch hi has de pensar.

CARME

(Sense tombar el cap, arreglant la llar.) Y si 'm perdessis?

ALBERT

¡Primer hem de viurer molts anys!

CARME

(Posantse als seus peus.) Y... si 'm perdessis sense morirme? O jo ó tú?...

ALBERT

¿Qué vols dir?...

CARME

(Interrompentlo vivament.) ¡Oh, es un dir!

ALBERT

No... ¡cá!... (*Mirant á terra, ajupint el cap ab ma-
lestar.*) ¡Quins pensaments! (*Carme, agafada al
banch ab una mà, va seguint sas paraulas com si sen-
tintlas se figurés al Albert en el cas qu' ella suposa,
crispantse fins á quedar aterroritzada, tota blincada
enredera, y 'l cap jup*) ¡No ho sé que 'm passaria!...
Si de pensarhi... no més de pensarhi... 'm sento al
cervell una glopada de sanch que ho esborra tot!...
¡Qué se jo! (*Se passa la mà per la cara.*) ¡No las vull
pensar aquestas cosas! ¿Per qué m' ho preguntas
aixó?

CARME

¡Oh! es un pensament que m' ha vingut are.

ALBERT

Donchs déixal anar; ¡quinas ganas d' atormen-
tarse!...

CARME (*Interrompentlo.*)

Jo lo que no voldria es pérdret á tú, y aquest pen-
sament se 'm presenta... d' una manera... que m' es-
panta. (*Tranzició fingida.*) Pro ja sé que son cabo-
rias aixó y que no se 'n té de fer cas.

ALBERT

Aixó mateix.

CARME

Y... ¿oy que tú m' estimas molt á mí; qu' encare
que volguesses no 'm podrias aborrir?

ALBERT

¿Aborrir? ¿Y per qué t' havia d' aborrir?

CARME

¡Oh!... ¡qué se jo! Si tú creyas que ho mereixía...

ALBERT

¡Y perqué ho havías de mereixer! L' únich que 'm treuría de lloch sería que tú no m' estimessis; pro tú m' estimas... (*Fentla assentar al seu costat.*)

CARME (*Pausa. Mirantlo.*)

Massa.

ALBERT

¡Massa may!

CARME

(*Sempre mirantlo y moguent el cap.*) (Si jo no l' estimés tant, ja l' hi hauría dit.) Massa, mira, perque n' estich mitj malalta.

ALBERT

¡Ah!... Al últim ho has dit. Tú no 't trobas bé, feyas el cor fort y es aixó lo que m' amagavas, ¿eh?

CARME

No, no; he dit mitj malalta perque sí; vull dir que no sé 'l que 'm passa desde que sé que som casats perque jo 't voldría poguer ferte tant felis!...

ALBERT

Y ho soch; y ho seré.

GARME

¿N' estás ben cert?

ALBERT

Sí.

CARME

Ben segur, segur?

ALBERT

Sí, sí; ben segur.

CARME

Y ¿per qué ho estás?

ALBERT

Perque jo t' estimo, tú també... y ja n'hi ha prou.

CARME

Sent aixís... (*Transició.*) Tú no 'm callas pas res á mí, ¿oy?

ALBERT

¿Jo qué vols que t' amagui? ¿Que m' amagas cap secret tú á mí?

CARME

Jo... (¡Ja es tart!) (*Sofriment interior molt visible.*)

ALBERT

¿Eh?

CARME

No... (*Tot molt pausat y retingut*) Que jo t' estimo massa, sí, massa, vet'ho aquí tot. Tú estimam molt també, ¿ho sents? molt, molt; perque las donas ho necessitem tant ser estimadas!... Per més que jo no ho soch una dona, sempre seré una noya, y per tú sempre ho vull ser; vull ser la teva Carmeta de quan li abastabas nius... (*Molt trista, pausat y trencantseli la veu.*) y t' hi cullias flors. (*Apoya 'l cap sobre 'l pit del Albert*) ¡Quin temps! ¡Oh, quin temps aquell temps!...

ALBERT

¿Qué 't passa?

CARME

¡Que s' está bé aquí aixís! Me sembla qu' estich més segura...

ALBERT

¡Y ben guardada!

CARME

Albert... (*Ab veu molt feble, y plorant sense es-*

clat, silenciosament.) ¿Me vols deixar plorar, aquí ab tú?...

ALBERT

Qué... ¿qué dius ara? oh, ¡y plora!

CARME

Sí, déixam plorar aixís, y digam forsa que me estimas... ¡estich tan bé! (*Com ensomniada; parlant á intervals. á mitja veu.*) Albert (*prenentli una ma y sostenintla devant del seus ulls*) ¿que tindrias cor per ferme mal ab aquestas mans?

ALBERT

¿Ferte mal? ¿Com estás avuy? No ho veus com me tremolan no més de pensarhi? Jo no puch fer més que acaronte y amanyagarte sempre; y amoixarte forsa, vida meva... Carmeta...

CARME

(*Ab el cap sempre apoyat al pit d' ell y la cara enlayre li besa las mans.*) Albert...

ALBERT

(*Desfentse las mans y amanyagantli 'ls cabells.*) Sempre.

CARME

¡Sí, sí, sí! (*Tombant el cap y amagant la cara en el pit d' ell, abrassantlo y rompent á plorar; després alça 'l cap y 'l mira somrihent.*)

ALBERT

¿S' ha acabat el plorar? ¿S' ha acabat? ¿Vols estar contenta?

CARME

Sí, vull esser felissa, tota la vida, ab tú, per tú.
(*Se sent soroll de pagesos que tornan de l' era. Se desfán y se separan poch á poch.*)

ALBERT

(Ben mirat, jo l' hi he dit que no l' hi amagava res, y no sab lo del pare.) (*Surt dreta.*)

CARME

(¡Una glopada de sanch que ho esborra tot! ¡Mare meval!) (*Surt escala foro.*)

ESCENA XVIII

ALBERT, BALDIRI al mitj dels altres, TERESA, SILA, MARIÓNA, QUEL, MEU, TEU y 'ls pagesos y pagesas que no parlan. Tots entran rihent y comentant la rondalla que els acaba de contar en Baldiri. Després CARME.

PAGÉS 1.er

M' ha fet riure molt aquell de la Majordona.
(*Tots parlan al plegat, sobressortint els que sostenen el diálech. Escena mogudissima.*)

SILA

¡Oh, 'n sab en Baldiri!

MARIONA

Me sab greu que no l' he pogut sentir tot.

TERESA

Jó tampoch.

QUEL (*A las donas.*)

¡Oh! y encare si no hi haguesseu estat vosaltres!...
Ne sab uns!...

TERESA

¿També, també?

QUEL

¡Uy! (*Els uns s' assentan al banch, altres s' en van per la segona porta dreta; desde are fins al final del acte ha d' haverhi á l' escenari gran moviment.*)

BARTOMEU

(*Al pagés primer que té á la vora, com ,continuant una conversa.*) Sí, home, mira; una vegada per portarli 'l sach de nit d' aquí á la carretera, 'm va donar deu rals; aixó sí, ¡sigas amatent! aixís que 'l vegis, agafas las maletas y no te las deixis arpar! ¡Qu' éll vegi que tens ganas de servil! Ja hi hauria anat jo, ¿sabs? pro com que som amichs te vull fer aquest favor.

PAGÉS 1.er

Gracias, home.

BARTOMEU

Pro, obra l' ull, que si 'n Teu ho veu, farás salat.

PAGÉS 1.er

¡Cá... No tingas por.

BARTOMEU (*Separantse.*)

Donehs tú mateix. (*Apart.*) (Ja l' he ensarronat!)
 (*Per la finestra del foro comensa á entrar un raig de sol que irá creixent gradualment fins que coygui 'eló.*)

ESCENA XIX

Dits y ESTEVE, que 's dirigeix á Carme; los demás continuan enrahonant entre ells.

ESTEVE (*A Carme ab veu baixa.*)

Adeu, Carme. Me 'n vaig.

CARME

Adeu. Vésten... y tant com pugas no tornis per aquí

ESTEVE (*Ab amargura.*)

Ja ho comprench que parlis aixís; pro creu que sento lo que ha succehit, més de lo que tú 't pensas.

CARME

Antes ho havías de sentir.

ESTEVE

¡Oh! si ho pogués estorrar, costés lo que costés...

CARME (*Ab ironia.*)

¡Esborrar!... ¡No haverho fell... Mira, vésten; no em diguis res; potser ho descobriria tot posantme á plorar, ¡perqué no puch més!... (*Pausa llarga:*)

ESTEVE

Adeu.

CARME

Adeu.

ESTEVE (*Apart.*)

¡Qu' es bestia la bestia humana! Al últim me 'n vaig; tinch por aquí; me sembla que s' ha de descobrir tot á qualsevol moment y tinch angunia de cada minut que passa y frenesí per anarmen.

ESCENA XX

Tots los personatjes de la obra.

DON ANTON

Apa. Esteve, que farás tart.

ESTEVE

Aném.

PERE (*Ab una maleta á cada má.*)

En Meu te portará l' equipatje.

BARTOMEU (*Adelantantse y mirant al Pagés 1.er*)

¡Prou!

PAGÉS 1.er

Ja las hi duré jo, senyor Estebanet. (*A Meu.*)
¡Porta! ¡Porta!

BARTOMEU

No, home, tú no ets de la casa, aixó 'm toca á mí.

PAGES 1.er

¡Cá, home, cá!... ¡Deixa, deixa!

BARTOMEU

Bueno; ¡si tantas ganas ne tens!... (*Lo Pagés 1.er
pren las maletas y 's posa darrera l' Esteve.*)

DON ANTON

Vaja, bon viatge y molts recorts al oncle!

MATEU

¡Tél... ¡Ja ha trobat un payol

QUEL

Vaja donchs, felis viage!... (*Tots van sortint per
la porta del foro, fins que á l' escenari no queda més
que Carme.*)

ESCENA XXI

CARME. Los demés no 's veuen, pero s' han de sentir sas veus repetidas de:

TOTS (*fora.*)

¡Adeu! ¡Bon viatje! ¡Recorts! etz.

CARME

(*Agafantse à la taula pe 'l costat més aprop de la porta.*) ¡Quins rodaments de cap tinch tot avuy!... ¡Gracias á Deu qu' es fora!... Potser ara m' assossegaré. ¡Don Antón va dir que ab l' amor tot se cura!... Deu fassi que aquest amor tan gran que 'ns tenim no ho mati toll (*Pausa.*) Y ara á riure y á menjar y seguir la broma á tothom: perque tothom ja fa festa avuy, tothom riu y está de bon humor! ¡Tothom menos jol...

ESCENA XXII

CARME y seguidament tots els demés personatjes, menos ESTEVE y 'l PAGÉS i er; los primers d' entrar MEU y TEU; los últims DON ANTON, PERE després, y 'l darrer ALBERT. Per la finestra entra de plé 'l sol de mitj día il·luminant lo centre de la cuyna.

BARTOMEU

Ara potser dinarém. (*Fregantse las mans. Segueixen entrant els demés.*)

MATEU (*A Teresa.*)

Ara á taula, ¿eh?

TERESA

Mira; ja hi porto la cassola.

BARTOMEU (*Com fent una crida.*)

Te-ta-ra-rii!... Se fa saber que poden comensar de anar á la sala gran y asséurashi 'l que hi siga primer!.. (*Teresa té la cassola entre ias mans. Tothom enrahona.*)

BARTOMEU

Feu pas, feu pas! que passa l'arrós. (*Maquinalment la gent fa dos fileras y Teresa hi passa pe'l mitj ab la cassola agafada entre las mans ab el devantal.*)

TERESA (*Corrent.*)

¡Crema, noy!... (*y 's fica á la segona porta dreta, y tothom la segueix fins que 's quedan sols Albert y Carme.*)

PERE (*Empenyent als altres.*)

¡A taula! ¡A taula tothom!...

ESCENA XXII

ALBERT devant de la finestra, mirant á fora y saludant ab la má ó mocador y CARME estintolada á la paret, al costat de la finestra esperant al seu marit per anar al menjador.

ALBERT

Encare diu adeu!... ¡Adeu!... (*Agitant la má.*)
¡Adeu!... ¡Adeu! (*Girantse.*) ¡Ja no 's veu!... ¡Quina llástima que no s' hagi pogut quedar!... (*Pausa.*)
Pro... ¿no 't sembla que no estava gayre content á la cerimonia?... Es que l' ha afectat no poder estar ab nosaltres tota la diada.

CARME

(*Com distreta per no darhi importància.*) ¡Oh!... es qu' ell está acostumat á un altre istil, á ciutat; ab més luxu, ab altre gont; no 's podia pas divertir!... éll també 's casará ab alguna del seu bras, ben diferenta de míl...

ALBERT

Oh, está clar!... sembla que 't sábiga greu; ¿que potser te 'l volias per tú? (*Aixó ho pregunta rihent, com á brometa, convensut de lo contrari*)

CARME

(*Després de clavarli una mirada, y tirántseli asobre, abrassántseli al coll.*) ¡Y t'ho pensas!... ¡Albert!... ¡Albert! .. No, no!... ¡No ho pensis!... Dígam que no ho creus?... ¡Júramhol ¡júramho! (*Lligada á n' éll se re-tors, l' estreny.*)

ALBERT

Pro qué 't passa, ¿qué tens? ¿No has conegut que era una broma?

CARME

(*Ab veu desfallida, desmayantse.*) Júramho, júramho!... (*Tira 'l cap endevant y 's desploma enderrera. Albert la sosté. Son al mitg del escenari y 'l raig de sol batrá de plé sobre tots dos.*)

ALBERT (*Sostenintla.*)

¡Válgam Deu!... ¡S'na desmayat!... ¡Pare!... (*Criant fort.*) ¡Teresa! ¡Pare!... ¡Pare!...

ESCENA ULTIMA

Dits y tots els personatjes de la escena ants de l' anterior.

PERE (*Desde dintre.*)

¿Qué tens?... ¡Ja vinch!... (*Entrant al escenari.*)
¿Qu' es aixó?...

ALBERT

Se m' ha desmayat sense saber per qué. Potser está malalta de veras aquesta xicota. (*Entran precipitadament tots els personatjes.*)

PERE

Cá, home, cá!

DON ANTON

No serà res, aixó! Potser ab un xich de ví bó...

TERESA

Sí. Veshi Sila, si 't plau!

SILA

Desseguida; vina Mariona. (*Teresa s' acosta més al grupo com per aguantar á Carme. Sila y Mariona surten pe 'l foro. Els demás personatjes fan comentaris.*)

TERESA

Descordeuli 'l gipó!... Feuli ayre!...

ALBERT

No sé com pot haver estat aixó! Anavam al menjador y feyam adeü á l' Esteve per la finestra...

DON ANTON

No t' alarmis home, que no serà res!...

BARTOMEU

¡Ja m' ho semblava á mi que no estava gayre católica!

ALBERT

¡Té!... ¡ja s' ha enaygat la festa!

PERE

¡No tingas porl... No es pas temps d' haverhi desgracias al Mas del Roure, ¡sí! ¡Es prou fertl...
(Quadro.)—Teló.

FÍ DEL ACTE SEGÓN

Acte tercer

Sala gran al primer pis del Mas del Roure; á la esquerra según terme una llar ab foch, y al mateix costat primer terme, una porta practicable; al foro, al centre, una porta qu' estará tancada al comensar l' acte y que desde que s' obra, al final de la primera escena, no 's torna á tancar fins que se indica, (tinguis en compte que s' obra per la banda de l' escenari), darrera aquesta porta 's veurá 'l replá de l' escala y aquésta que será practicable pera pujar y pera baixar, ab barana de fusta y fosca. A la dreta en según terme, altra porta practicable, y en primer, una finestra que figura dona al camp devant del torrent. A la dreta de la porta y entre aquesta y la finestra hi haurá una taula llarga parada ahont los personatjes figura que acavan de sopar; Don Antón y Albert hi están assentats al voltant; assobre una llum que s' apagará quan s' indiqui. Albert anirá ab trajo de casa ó de treball de camp; espadenyas, calsas de vellut, samarra groixuda ó garibaldina fosca y camisa de color. Los demás personatjes colocats convenientment, la majoría al voltant de la llar.

ESCENA PRIMERA

DON ANTON, ALBERT, PERE, MEU, TEU, QUEL, CARME, TERESA, SILA y MARIONA, assentats á taula distribuïts com sembli mellor, cuidant no més que l' Albert estigui al costat de Don Antón.

QUEL

Aquesta riuhada se n' ha endut l' alegria ciu avall!...

PERE

A fé: tinch una por que 'l roure acabi de caurer! May m'ho havia cregut. Ab aquesta, van sis riuhadas

qu' he vist, y cap com aquesta .. ;Mira que arrencar unroure més vell que jo! fá llástima veure aquest tros de plana, ¡sí!... tota aquesta vorada de cap á cap, fora!... no n' ha quedat res! el canyer, la salzareda més amunt, tot fora fins al peu del turó que aguanta aquesta casa!... las rocas han quedat descarnadas fins abaix de tot, y quant la torrentada hagi passat, quina tristesa de plá! . . semblará un herm! . . No t' en pots fer cárrech.

QUEL

Prou qu' ho he estat veyent tot avuy, l' avia que 'n feya.

PERE

Sembla mentida qu' aquest torrent que tot l' any sem^t la res, porti tan malas conseqüencias, quan s'hi posa.

MATEU

Ja son malas bromas, ja.

BARTOMEU

Sí, bromas! . Digas que va de serio no pas bromas!

MATEU (*Enfadat.*)

Es un dir, tanóca! .

BARTOMEU (*Burlantsen.*)

Ah; bé, bé; home! ¡essent aixis callo!

PERE

Quina rabia porta la corrent! L' aygua va furienta

com una mar y... ¡dret al roure!... Cada cop que hi ha torrentada, canvia un xich la conca de la riera; aquest any las plujas y las neus son de la banda de ponent y l' ha feta canviar, que antes no hi venia pas dret al roure!... ¡Y cops y més cops á las arrels, y fort y foral... Quin temps, Senyor, quin temps! ..

QUEL

Y lo que costará de purgar la terra de rochs y sorra groixudal... Aquestos regarots que hi ha per aquestas montanyas son una mala pesta pe 'ls camps!... Cada vinguda del torrent els hi fá més mal qu' una pluja de pedra seca.

TERESA

¿Qué dihéu?... Ni en tres anys els torném á ter. ir com avans!... Ja fá rabia aixó, ja!...

PERE

Y 'l roure ja ha caygut y no s' aguanta més que per un arrel que á la primera embestida forta 's peta. Aixó seria lo pitjor.

QUEL

¿Lo pitjor?... No ho veig pas aixís; ab el roure ó sense 'l roure la terra hauria donat igual, sense l' aygat. Lo mal es l' aygua que ja ho ha destrossat tot!..

PERE

Nooo... Quel, no! Els roures del mas, han estat sempre uns parallamps, ¡sí! mentres hi ha hagut roures, cap desgracia á la masía; á cada roure torrent avall, una de grossa! Y aquest qu' es l' únich que quedava 'm fá una por!...

MATEU

Sí, lo qu' es aquest me sembla que ja está llest.

ALBERT

¡Bah! .. son caborias aixó.

PERE

Tú digas lo que vulgas, pro lo que han vist els meus ulls, jo ho crech.

DON ANTON

Son casualitats, que us han fet tornar supersticiós.

PERE

¡Prou! .. Jo lo que dich que Deu me 'n guardi.

SILA

Ay, calléu, Pere, que 'm feu agafar por!...

MATEU

Sí, parlém d' un altre cosa!...

BARTOMEU

Tú també tens por!...

MATEU

¿Jo?

BARTOMEU

Sí, tül... bé, no es pas estranyl com que creus en bruixasl...

MATEU

Y es net que hi crech.

TERESA, QUEL, BARTOMEU Y CARMÉ

(*Rihent, la rialla de Carme sobressurt entre las demás.*) ¡Ja, ja, ja, já!...

ALBERT

(*Girant el cap vivament y després apart á Don Anton.*) ¿Qué ha estat aixó?

DON ANTON

¿Qué hi há?

ALBERT

¿No ha rigut la meva dona?

DON ANTON

Sí. ¿Per qué?

ALBERT

Perque es una cosa extraordinaria.

DON ANTON

¿Qué rigui?

ALBERT

Sí, qu' ella rigui. No l' he vist riure desde qu' es la meva dona.

DON ANTON

¿Que no viviu contents?...

ALBERT

Si... ó... no... no ho sé. Me sembla que no.

DON NATON

¿Com es aixó?

ALBERT

¡Pst!... Ja 'n parlarém.

MATEU

Perque aquell dia de la nit de Sant Joan ben bé que van ser las bruixas que 'm van pendre 'ls quartos, tornant de Sant Adriá.

BARTOMEU

Las bruixas, ¿eh?... No!... Ja t' ho diré jo 'l qué. Las bruixas qui sab ahont eran, y si n' hi ha no han de menester els teus diners; pro lo que sí que 't va fer perdre 'ls quartos, va esser el gat que portabas que no hi veyas de tan il-luminat.

TERESA, QUEL, CARMÉ (*Rihent.*)

!Ja, ja, ja, já!...

ALBERT

(*Tornant á girar el cap vivament.*) ¿Altre cop?
(*Mirant á Don Antón.*) ¿Qué deu tenir avuy?...

BARTOMEU

Després m' ho van contar tot; á la taberna del Borni, vinga convidar á tothom; y tú pagant: després varen fer una manilla ó no sé qué, es á dir: que 't varen plumar els quartos ab un dir Jesús; y tornant á casa després, deyas que las bruixas... y las bruixas las duyas adintre d' una paperina molt grossa que 't van vendre á cal Borni.

TOTS *riuhen menos* DON ANTON y TEU

¡Ja, ja, ja!

PERE

Veyam que hi ha de nou. (*S' aixeca y va dret á la finestra primer terme dreta y l' obra. Pausa.*)

SILA (*A Mariona.*)

No 't sembla qu' es hora d' anar á dormir?

MARIONA

Aném quan vulguéu.

PERE (*Mirant á fora.*)

S' ha amagat la lluna y es fosch com una gola de llop.

DON ANTON

Home, tanquéu la finestra, que fa fret. Deixéulo

està 'l roure! (*Pere tanca la finestra sens dir paraula, pero no 's mou.*)

SILA (*A Mariona.*)

¿Aném? (*Desde 'l mitj del escenari.*)

MARIONA

¡Aném! (*S'acosta á Meu, sense intenció.*)

TERESA

Ja us acompanyaré y os faré llum.

CARME

Ja ho faré jo. (*S' aixecan totes quatre, els homes no; Carme entra al quarto de Teresa, según terme dreta y surt ab una llumanera qu' encen á la que hi ha sobre la taula.*)

BARTOMEU

Mariona; ¿te 'n vas al llit?

MARIONA

Sí.

BARTOMEU

Pensa forsa en mi, y somíam.

MARIONA

Está bé. Y tú en mi.

BARTOMEU

No, no m'ho diguis aixó. Bé massa que hi somio despert.

SILA Y MARIONA

Bona nit que Deu nos dó. (*Anantsen foro y baixant l'escala. Carme y Teresa surten ab ellas.*)

PERE, ALBERT, DON ANTON Y BARTOMEU

Bona nit.

MATEU

Jo també me n'hi vaig. Santa nit tingan. (*Se'n va per l'escala. En Meu s'assenta al costat d'en Quel.*)

DON ANTON, PERE Y ALBERT

Adeu.

MATEU

Fins á demá si Deu ho vol.

ESCENA II

ALBERT, DON ANTON, PERE, [QUEL y MEU. (*Pere dret davant de la finestra, Albert passejant y assentantse; els demés assentats.*)

QUEL

Ves com son las cosas; qui'ns havia de dir que jo, la Sila y la Mariona havíem de quedar sitiats aquí, quan varem baixar del Mas Petil?

BARTOMEU

Oy! Y que no us en ireu pas demà, ni demà passat tampoch.

QUEL

Ja m' ho vaig mitj pensar per 'xó: tant es aixís que el matí meteix del dia de cap d' any, quan varem eixir de casa, l'hi vaig dir al pare: no deixéu sortir á ningú per mica que l' aygua puji: ¡Fúmere!... Encare no feya dos horas que haviam arribat que ja no 's veyan las passeras.

BARTOMEU

Sí, mira: va sortir una festa moixa. Vaya un cap d' any també!... y... encara 's fa respectá 'l Baldiri?...

QUEL

Prooou!

ALBERT (*Passejantse.*)

Sí, ja ho pots ben dir!... Acostuman á sortir aixís las cosas: hem de celebrar l' any del casament; pro l' Estevanet hi té d' esser; donchs no 'l fem el mateix dia que no podria eserhi per mor del senyor oncle: ho farém per cap d' any; que no falti ningú, que vingui tothom del mas Petit, qu' hem d' esser forsas y com més serém més riurém. Sí, sí; esperát; vé una riuhada y tots els propósitos se n' han anat riu avall com l' aygua!...

DON ANTON

Sí, que hi vols fer. L' Esteve devia arribar á Sant Adriá, devia veure que las galeras no feyan la carrera y se 'n devia entornar el mateix dia.

ALBERT

¡Oh! Potser haurá esperat que passin un paçell de días per venir; encara podria arribar.

DON ANTON

No ho crech.

ALBERT

Donchs sembla que aquesta casa li fassi por. Després d' un any sense véurens ja 's podria arribar fins aquí 'm sembla.

QUEL

Bé, per la banda de Sant Adriá ja el camí no es tan malmés com per la banda de casa; com qu' allí 'l camí no fá baixada! Potser sí, qu' encare podria venir.

BARTOMEU

¡No pas á aquest' hora!...

QUEL

Ah, bé, no; avuy ja no.

ALBERT

A mí, vaja, m' ha sabut molt de greu.

PERE

Me 'n vaig á las golfas que 's veu mellor. (Se 'n va á la liar á encendre un fanal.)

QUEL

Donchs, jo me 'n vaig á dormir.

BARTOMEU

Jo també hi pujaré.

QUEL

¡Cinch díus ja qu' estén tancats aquí!... ¡Y 'ls que poden passar encare! . Aquesta riera es un gran destorb.

PERE

¡Quí sab! Si minvava, aviat se podria posar la passera.

QUEL

¡Oh! no hi ha més remey que conformarse. (A Don Antón.) Bona nit, nostramo. (Als demés.) Fins á demá, bona nit.

TOTS

Bona nit.

DON ANTON

Igualment, gracias. (Surten foro, Quel baixa la escala y Pere y Meu la pujan.)

ESCENA III

ABBERT y DON ANTON. Aquest continúa assentat á taula, fumant. Se sentirá la veu de Carme cantant quan s'indiqui.

DON ANTON

(*Alsantse y acostantse al Albert.*) ¿Donchs no estàs content ab la Carmeta, fill meu?

ALBERT

(*S'acosta á Don Antón y després de silenci, diu ab pausa.*) No. Me vaig equivocar. O no la coneixia prou á n'ella, ó no 'm coneixia prou á mi; lo cert es que la Carme no es la dona que 'm convenia.

DON ANTON

¿Qué dius? Després de tant glatir, de tant desitjar, ¿surts ab aquesta? No t'entench. Tú que tenias por de que l'alegria 't matés el dia que vas casarte? ¿Que 't passa, qué t'ha fet ella?

ALBERT

Ella res. Es á dir: jo crech que res. Tot plegat no es més que una equivocació meva; jo 'm creya que era la dona que 'm convenia, que 'm sabria comprendre, y no es aixís; ella no 'm deu comprendre á mí; lo que puch assegurar es que jo á n'ella no l'entench pas.

DON ANTON

Pro bé, ¿de qué 't queixas, de qué l'acusas?...

ALBERT

¡Oh!... De precis no puch dir res; son cosas estra-nyas. ¡Si jo sabia 'l qué!...

DON ANTON

¿Y donchs?...

ALBERT

(*Pensatiu, després de pausa.*) Per mí ab aquesta xicota hi ha algún misteri. (*Pausa.*) Jo no sé qué; pro la Carmem' amaga alguna cosa; potser somnió!... ¡Oh!... tant de bó; el mal és que d' aquest somni no 'n puch despertar may, per més que 'm frego 'ls ulls. (*Pausa.*)

DON ANTON

Noy... (*Fa un gesto com dihent que no l' enten. Altre pausa.*)

CARME

(*Cantant desde 'l pis d' assota.*)

La plana de Vich
n'hi ha una nineta
que 's riu dels fadrins
perqué n' es maqueta
Tra-la-ra-lá...
perqué n' es maqueta.

ALBERT

(*Després de pausa.*) ¿Yeu? Ara canta; y aquest vespre ha rigut. Donchs desde que som casats no la havia vist riure may!... ¡may!... Ni de sorpresa, ni per

casualitat... ¿Que 's pensa 'l torment qu' es (*recalcant*) tenir una dona que no riu? ¿May?...

DON ANTON

¡Bah!... ¡deu esser una caboria teva!...

ALBERT

¡No!... Si l'he estat espiant días enters. ¡Si ho he provat tot!... Si he provat fins de ferla riure, per forsa; si al principi de casats l'hi demanava un somris fins plorant jo, de véurela trista y estranya!... Un día la vaig escometre y no la volia deixar anar fins que rigués; se va enfadar:—déixam, no siguis boig!...—allavoras em vaig enfadar jo:—¿boig perquè no 't vull veurer trista? ¿per qué vull que riguis? ¿per qué t' estimo?—Y 's va posar á plorar! A vegadas m' he volgut pensar que no m' estimava, y no ho he pogut creure; porque m' ho ha provat cent vegadas que m' estima!... Y jo 'm torno boig pensant qué pot tenir, per qué pot esser aixó; y no 'n surto, no ho entench!...

DON ANTON

¡Ja es cas!...

ALBERT

Un altre dia... porque ja es una mania que tinch que no la puch deixar!... un altre día vaig tornarho á probar, y l' hi deya:—riu, cambia de cara, dígam qué tens. Dígam qué vols, pro no siguis de aquesta manera. Y ella ho va volguer probar de riure!... Y va fer una grimassa tan estranya, va posar la cara de un modo, que jo no vaig saber si tenia

ganas de riure, ó de plorar, ó de morir-se. Y may més li he dit res.

DON ANTON

¿No sabs si ha tingut alguna qüestió ab el seu pare ó ab la Teresa?

ALBERT

També ho vaig pensar; no hi ha res d'aixó! ¡Cá! ¿Qui li ha de buscar rahóns en aquesta casa que tot-hom fá la seva santa voluntat, cor qué vols, cor qué desitjas? Créguim, jo 'm penso que l'ha perdut el riure, que no pot. (*Pausa llarga.*) Encare aixó no es lo pitjor.

DON ANTON

¿Y donchs?

ALBERT

Es qué per molt que l'he espiat, may, ni una sola vegada l'he vist contenta; pro en cambi moltas vegadas, l'he trobat plorant (*Pausa.*) Jo hauria volgut estar cert, fins de que jo li faig fástich!... Pro no es aixís, perque ella m' estima; el día que 'm don més probas d'estimarme, es el día que plora més. (*Pausa.*)

DON ANTON

¿Y no tens sisquera indicis de res?

ALBERT

No; tampoch li puch fer preguntas, perque no 'n

trech res més que ferla desconsolar y llavoras es una mar de llàgrimas. (*Pausa.*)

DON ANTON

Ja es ben estrany tot aixó. (*Pausa.*)

CARME (*Cantant se sent.*)

La plana de Vich
n'hi ha una nineta
que 's riu dels fadrins
perqué n' es maqueta
Tra-la-ra-rá
perqué n' es maqueta. (*Pausa.*)

ALBERT

¡Té!... Avuy fins cantal! ¡Quin dia tan senyalat avuy!... (*Pausa.*) ¡Ella que no parava may, que semblava un rossinyol á bosch, que tot ho alegrava!... que jo li deya l' alegría de casa; y ara tan misteriosa sempre, tan estranya que no sembla ella! Ja li he dit; aquí hi ha un misteri que jo no 'l puch entendre!...

DON ANTON (*Apart.*)

Ja procuraré saberho jo.

ALBERT.

¡Oh!... ¡Si jo pogués saber qu' es lo que la fa estar aixis! Jo que no visch pensant en ella y ab las sevas tristesas!... Jo que me l' estimo ara tant com el dia meteix que vaig casarmhi! Pro es un misteri, y jo no el puch saber.

DON ANTON

No t' encaparris, home, ¡no t' encaparris!

ALBERT

No, si jo no hi voldria pensar, pero... pot més que
jol...

ESCENA IV

Dits; TERESA ab un llum á la mà y CARME se senten que
pujan enrahonant ó cantant la primera.

CARME

¡Ja es á dormir tothom!...

TERESA

Y en Pere, ¿ahont es?..

ALBERT

A dalt ab en Meu.

TERESA

¡Válgam Deu! (*Com volguent dir qu' en Pere té
manias.*)

CARME

¿El crido?

TERESA

Cridal.

CARME

(Sortint a la escala y mirant cap a dalt crida:)
¡Perel! .. ¡Meu!...

PERE Y BARTOMEU

¡Ja baixém! (Desde dalt.)

ALBERT (A Teresa.)

¿Qué té avuy la Carme qu' está tan contenta?

TERESA

Sí que ja es ben estrany. (Apart.) No sé pas com s'ha tornat aquesta xicota.

CARME

(Vinguent de la porta.) ¡Ja baixan! (S' asseu al escó. Albert la contempla.)

TERESA

(Obrint la fines'ra y tornantla a tancar.) La lluna no surt. (Pausa.)

PERE

(Entrant ab en Meu.) No 's veu res; hi ha una fosca qu' espanta.

BARTOMEU

Jo me 'n vaig al llit.

PERE

Vés, vés.

BARTOMEU

Vaja donchs, santa nit tingan.

TOTS

Bona nit. (*Surt Meu, foro y baixa l' escala*)

ESCENA V

Dits, menos BARTOMEU

TERESA

¿Que no vens, Pere?

PERE

No; vaig á la golfa á veure 'l torrent que farà, ¡sí!

TERESA

¡Válgam Deu! ¡quin natural tens!... ¿qué 'n treus de saber si 'l torrent s'endú 'l roure ó no se l' endú?...

PERE

Mira, déixam estar, ¡sí! Tú te 'n vas á dormir y jo ja m' arreglaré.

TERESA

¡Quin home! Ara ja no dormiré ni sossegaré!...

PERE

Tampoch dormiria sino ho mirés.

DON ANTON

Sí, home, anéu á dormir y no siguiéu maniós.

PERE

No 'n treuriau rés!...

DON ANTON

¡Donchs prou! Vos mateix...

TERESA

Vaja donchs; santa nit que Deu nos dó.

TOTS

¡Bona nit!... *(Se 'n van Teresa per la segona porta dreta. Pere escala amunt, foro.)*

ESCENA VI

ALBERT, CARME, DON ANTON, desseguida MEU

DON ANTON

També haurém de fer un pensament?... *(S' alsa dirigintse á la primera porta esquerra.)*

CARME

El pare no sé perquè es aixís.

DON ANTON

Quan ens fem vells, sabs? se tenen supersticions.
Y 'ls anys hi son. Vaja, adeusiau.

BARTOMEU

(Desde l'escala foro.) ¡Albert! ¡Albert!

ALBERT

¿Qué hi há? (Aprop de la finestra.)

BARTOMEU

(Entrant ab un fanal encés.) ¡L'Esteve es aquí!
(Transició en Carme.)

ALBERT, DON ANTON, CARME

¡L'Esteve!...

BARTOMEU

Si, l'Esteve; com tinch la costúm de obrir la finestra de la cuyna perque al dematí entri la claror, la he oberta y quant he estat devant dels vidres, he vist una llumeneta que s'acostava; desseguida m'he pensat qu'era l'Esteve y he anat á obrir la porta. Crido: «¡Esteve!» y diu «Soch jo.» He deixat la porta oberta y he vingut á dirho!... ¡Ja deu esser á baix!... Aném!

ALBERT Y DON ANTON

¡Aném, aném! (Baixan per l'escala Meu, Albert y Don Antón.)

ESCENA VII

CARME, sola. (Fins are haurá estat arrupida al escó, s' alsa.)

Ja es aquí; ja es aquí aquesta sombra malehida de home que 'm fa consumir la vida pensant ab éll, y tement sempre qualsevol desgracia! Tant felís qu' era pensant que no vindria may més; que 'l torrent me hauria salvat aquesta vegada y qu' ell aprofitantsen se 'n hauria anat, comprenent que aquí no hi pot fer més que mal. Aquest home 'm persegueix com la sombral...

ESCENA VIII

Dita, ESTEVE, ALBERT, DON ANTON y MEU

BARTOMEU

(*El primer d' entrar.*) No 'm pensava pas que vinguessis, noy.

ESTEVE (*Entrant.*)

Bona nit, Carme.

CARME

Bona nit; ¿has gosat venir ab aquest temps?

ESTEVE

(*Adelantantse. Va tot brut de fanch y moll.*) ¡Oh! M'hecansat d'estar á Sant Adriá: y he dit: ja que soch aquí, sería molta historia no arribarse al Mas del Roure per malament qu'estiga 'l camí, havent anat á Sant Adriá per venir aquí.

DON ANTON

¡Pero aquesta hora!

ESTEVE

(*Se dirigeix al foch y s'escalfa 'ls peus.*) No hi havia ningú que 'm pogués acompanyar més qu'un traginer que m'ha portat ab la mula fins aquí aprop, y després m'ha donat el fanal y se n'ha entornat. Al menos avuy dormiré entre gent coneguda y á casa: Allí no s'hi podia estar!...

ALBERT

¡Y ben fet! Ara t'arreglarém el llit. Meu; ves á buscá 'l llum.

BARTOMEU

(*Anantsen foro.*) Ja hi vaig.

ESCENA IX

Dits, menos MEU

DON ANTON

Noy, hem tingut mal temps de debó. No 's pot sortir de casa.

ESTEVE

Ja m'ho van contar á Sant Adriá.

DON ANTON

Si els del Mas Petit fa cinch días que son aquí y no es poden moure! Varen venir per cap d' any y se han hagut de quedar.

ESTEVE

Ja es trist... (*Pausa.*)

DON ANTON

Entra al meu quarto que jo ja me 'n anava á dormir.

ESTEVE

Aném.

DON ANTON

Bona nit. (*Surt porta esquerra.*)

ALBERT Y CARME

Dormir de gust. Bona nit.

ESCENA X

ALBERT y CARME

ALBERT

¿Ja t' ha passat?... (*Pausa.*) ¿Ja tornas á estar trista? Aquest vespre t'he vist contenta, Carme, Carmeta. (*Posantli una ma al cap per ferli ensenyar la cara.*) y se m' ha aixamplat el cor d'alegria pensant que tornarias á esser com avants! Tórnahe á ser; ja que no vols que te 'n parli; donchs no te 'n parlaré més; no voldré saber rés si ara 'm dius que has canbiat y tornas á ser la qu' eras! Dígamho, ¡cuyta!... Prométem que sí... ¿No?...

CARME

¡Déixam! (*Se l'hi escapan las llágrimas y 's tapa la cara.*)

ALBERT

(*Deixantlla estar, y deixant caure 'ls brassos desalentat y trist.*) ¡Torna á ser la qu' era antes! ¡Es la de sempre!... (*Fá dos passos per anarsen, pro 's detura y mirantlla quasi ab conmisericó y com una*

queixa suau y encuberta.) ¡Miréusela!... ¡L'alegría del meu cor!... ¡L'alegría de la casa!... (Se'n vá pe'l foro ab lo cap baix, y entristit. Al esser á l'escala troba á en Meu ab el llum á la mà y pujan tots dos escala amunt.)

ESCENA XI

CARME y ESTEVE. (El según surt del quarto de la eskuerra, després de silenci.)

CARME

No 'm pensava pas que vinguessis; pro veig que has arribat á venir, tot y 'l mal temps.

ESTEVE

¿Per qué no t'ho pensavas?

CARME

Perque 'm creya qu' haurias sapigut comprendre que no havias de venir.

ESTEVE

Que no havia de venir; ¿per qué?

CARME

Perque ja 'n tinch prou d' haverhi de pensar en tú, y podias haberme estalviat de véuret.

ESTEVE

Sempre serás la mateixa.

CARME

Sí; ¡oh!... ja ho pots ben dir!... Sempre seré la mateixa: es ben cert. No puch canviar {may; soch destinada á patir sempre. Perxó que soch la mateixa no haurias d' haver vingut; ja 'n tinch prou del remordiment que 'm rosega; no faltava sino que tú vinguessis á recordarme més lo que no se 'm' esborra may, ni quan dormo, ni sola, ni acompanyada.

ESTEVE

¡Pro qu' ets estranyal ¿Que 'n treus de tot aixó? Ell no sab res; t' estima com no estima cap més home, viu y oblida y estarás tranquila.

CARME

No, no ho estaré may més. Lo nostre amor ha estat com un camp que 's glassa; ara ja ha passat la primavera y l' istiu... y ha viangut l' hivern y no pot florir.

ESTEVE

Pro l' hivern s' acaba: y com que 'l mon no s' ha acabat encara, ne tornarán d' altres de primaveras; y altre vegada flors y altre vegada fruyts; y las ulladas de sol de la ditxa, donarán nova vida, perque las arrels no son mortas: Tú encare l' estimas...

CARME

Sí, l' estimo. ¡Pro l' alegria no reviurá may més! L' estimo perque las arrels d' aquesta estimació son tan fondas que no 's podrán arrencar may. Pro la falta que ab tú he comés ha estat com una gelada molt grossa, molt forta, que ha mort de fret fins el cor dels roures. El roure era gros y las arrels fon-

das; y las arrels no las pot arrencar ningú; pro no rebrollarán; porque 'l roure es mort, ben mort. ¡Perque la glassada ha estat tan forta!...

ESTEVE

(*Ab abatiment, després de pausa.*) Y 'ls roures morts son dos: Lo teu amor y la meva tranquil·litat. Sempre 'l neguit etern de que tú no ets felissa! Tens tota la rahó... y tota l' ignocencia. Jo tinch tota la culpa... pro 'm falta 'l cástich. Y es tant el meu arrepentiment, que 'l cástich casi 'l desitjaria si pogués esser per mí tot sol. (*Pausa.*) ¡Que mal vaig fer! (*Pausa.*) Pro, no hi pensis; pensa qu' éll t' estima y no sab rés.

ESCENA XII

Dits y ALBERT y MEU (que passan.)

CARME

Justament aixó es lo que 'm fá patir: si sabesses el cop que 'm fa veure la seva estimació, y que 'm té per la dona més bona del mon; y saber que viu enganyat, y que per aixó no la mereixo la seva estimació... (*Se sent soroll á l' escala y callan Carme y Esteve. Passan per devant de la porta baixant l' escala. Meu carregat ab un matelás y Albert darrera, fentli llum. Quan han passat continúan la conversa.*) Fins el meteix respecte que 'm tenen me fá mal; perquè sé que no me 'l mereixo. M' es igual; si sabessin ma falta, en sas miradas veuría la reprobació y 'l despreci, y aixó 'm faría mal; com que no la saben, á cada mirada seva dich: no 'm coneixen, no saben

quí soch; y perpétuament reviu aquell... y es que la falta la veig en mon ànima, no en sas miradas.

ESTEVE

Donchs si no pensessis tot aixó, s' haurían acabat las penas; y creume; val més que no hi pensis; y en quant á creure qu' he fet mal en venir; t' equivocas; aixís ningú pot maliciar rés; sino hagués vingut, podíja estranyar al teu marit aquest retrahiment sobtat; desde 'l día del casament no havia estat més aquí y sense haberhi motiu, fins era natural que ho trobés inesplicable.

ESCENA XIII

Dits y ALBERT (que puja y s' atura darrera la porta.)

CARME

Valdament ho hagués sabut tot avants del casament; si tú m' haguessis cregut... la teva cobardía té la culpa de que jo no sossegui y 'm consumeixi: al menos si ho hagués sabut no tenintcap dret sobre mí, no 'm podria demanar compte de rés; y las sevas caricias me punxan al cor, el seu amor me fá vergonya á mí mateixa, y la seva alegría 'm fá llástima. (*Albert escolta esma-perdut, ab la vista estraviada y la boca entreoberta; alelat. Pausa curta.*) ¡Si éll sabia!...

ALBERT

¡Prou! ¡¡Prou!!... ¡Calla! (*Entra.*) ¡Oh!.. (*Queda entre 'ls dos.*)

CARME (*Xisclant.*)

¡Ah! (*S' arrecona á la paret.*)

ALBERT

¡Oh! (*Com parlant tot sol.*) ¡Qué heu fet ab mill...
(*Pausa llarga.*)

ESTEVE

¿Ahont eras?

ALBERT

Refet y ab aparent sanch freda que irá perdent gradualment dirigintse á Esteve.) ¿Qué has dit? Digam que has dit! (*Agafantlo pe 'l bras.*)

ESTEVE

¿Qué fas, ximple? ¿De que 't creus que parlém?

ALBERT

(*Alsant la má y detenintse.*) (No; encare no!) No diguis mentidas. ¿No veus que el xisclé d' ella os ha venut? Té, mira; ¿no la veus? ¿No 't veus á tú? ¡Parla! ¡Defénsat! ¿no veus que 't tinch agafat?... M' has dit: «¿qué fas ximple?» ¡Ximple!... ¿Per qué no te 'l trèus d' assobre aquest ximple? ¿Qu' ets cobart! (*A Carme.*) Tú, donchs, au, repeteix lo que has dit, digas que has dit, parleu!... diguéu qualsevol cosa!... mentiu, donchs!... tingueu sisquera 'l valor de volguerme enganyar!... No 'm desesperéu més que jo m' ofegol.. ¡¡Parleu! (*D' una estirada tira á terra á Carme que cau agenollada.*)

CARME

¡Ah! (*Xiscle.*)

ALBERT

(*Anant dret al Esteve.*) Tú, ¡tú!... ¡Tú has de dirho!...

DON ANTON

(*Sense sortir de dintre 'l seu quarto.*) Carmeta, ¿qué tens? ¿Quí crida?

ALBERT (*Contestantli.*)

¡No es res! (*Baixant la veu.*) ¡Calla!... ¡Calla!... si baixa algú, si escolta algú, sou morts... ¡No xiscles més!... ¡Aixó s'ha d'acabar sense cridar!... (*Carme se deixa caurer sobre la taula, apoyant el cap ab las mans. Transició.*) ¡Qué has fet ab mí! ¡Qué has fet! ¿Qué vares fer ab aquesta dona, qu'era meva, que ara 'm fá escruixir de fástich, pro que jo l'estimava tant, tant, que no 's pot estimar més! Tú no ho sabs lo que has fet. Si 'l día que vaig casarmhi 'm semblava un sacrilegi, perque ella era per mí una cosa sagrada, sagrada perque jo me l'hi havia fet! Si no me li havia mirat may com una dona de las altrás, ¡Si jo era boig per ella! . . . ¿Tú no ho sabs que jo l'estimava aixís «á n'ella!» (*Com parlant ab si mateix.*) ¡A n'ella! (*Girantse á Carme.*) ¡¡A tú!! (*Desesperantse ab sarcasme.*) ¡Tú!... ¡La meva Car...!! ¡Oh!... es horrorós!... ¡Y jo... y jo que 't volía fer riure!...

ESCENA XIV

Dits, PERE y TERESA (desde dintre.)

PERE

(Entrant pe 'l foro precipitadament y dirigintse directament á la dreta ahont pica ab lo puny.) ¡Teresa! ¡Teresa!... Llévat, afányat!

ALBERT

¡Quí hi ha aquí! ¡Llamp!... (Transició.) ¡Ah! ¿Sou vos?... (Ab ironia.)

PERE

¡Ha caygut el roure!

ALBERT

(Perqué calli.) ¡Prou!... (Pausa.) Per aquest cop ha marcat ben bé la desgracia, ¡la meva!... Pero no vull ser sol. (A Esteve.) ¡Aném! ¡Aixó s' ha de acabar!... (Dirigintse á la porta de l' escala.)

PERE

(A Albert.) ¿Qué hi há? ¿Qué teniu? (Vejent á Esteve.) ¿Tú aquí? ¿Com hi ets? ¿Qui t' hi ha dut?

ESTEVE

¡El diable!

CARME

(Esglayada.) ¡Albert!...

ALBERT

¿Tú? (*Girantse y acostantshi.*) «¡Albert!» ¿Qué n' has de fer del teu Albert?... Jo voldria saber per qué m' has enganyat d' aquest modo. ¿Qué t' havia fet jo?...

CARME

No t'he enganyat, no he pogut... (*plorant.*) ¡no he pogut dirthol!

TERESA

(*Sortint de la porta de la dreta.*) ¿Qu' es aixó? (*Passa a la esquerra de Carme.*)

PERE

No ho sé; alguna desgracia.

ALBERT

¿Mes gent encare? No vull ningú. Ja som prous! (*Va y tanca la porta de la escala y 's guarda la clau; després dirigintse a Esteve*) Acabém: que tinch fam y set de justicia y de fèrmela jo!

ESTEVE

Sí, acabém; vaig volguer callar perque tenia culpa, pro ja no té remey. ¿Vols sanch?... N'hi haurá. Ja estich cansat de sentirte.

ALBERT

(*Ab alegria salvatge.*) ¡Ah!... Bé; aixó, aixó vull.

ESCENA XV

its y DON ANTON (sortint de la porta esquerra primer terme; 's presenta ja desfigurat de cara; convuls y ab veu tremolosa.)

DON ANTON

No, no seré; no pot esser; ¡ho he sentit tot!

ALBERT

(*L' entrada de don Antón l' acaba d' exaltar.*) ¡Ah!...
El meu... (*vol dir pare*) ¡Tú!... ¡Ara ho entench tot!...
Es esgarrió's lo que m' heu fet!...

PERE

¡Pero qué succeheix! ¡Deu meu, Deu meu!

TERESA

¡Ay Reyna Santíssima!

DON ANTON

Si no voléu matarme, calléu, tinguéu calma, escolteume! No feu sanch qu' es la meva!...

PERE	}	¡Qué diu!
TERESA		Mare de Deu ¿qu' es aixó?
CARME		¡Ell!
ESTEVE		¿Qué?

ESCENA XVI

Els meteixos, menos TERESA, PERE y CARME, (que surten per la dreta, sostinguent á aquesta que s' ha desmayat)

ALBERT

Calla, calla, protector d' inclusas!... Puts á ciutat corrompuda! ¡Fas fetor de vici!...

DON ANTON

¡Aixís... me pagas tú!...

ALBERT

¿Si aixís te pago? No he comensat encara; pero digas que 't dech!

DON ANTON

(*Sempre creixent sa convulsió.*) ¿No... 'm... deus... res?...

ALBERT

¡Sí que 't dech... pare!... ó no ho sé qué! Te dech lo que vares fer ab la mare... que 'm va posar al mon y no 'm va veurer més, ni jo l'he vist may; tú m'ho has dit. Te dech l' haver estat bort per tothom fins ara; tú 'm vares fer creure en una ditxa que no tenia,

perque aquest rebroll teu (*signant á Esteve*) se va cuydar de corcarla; m' has fet creure que pujava al cel, per estimbar-me en aquest infern; la meva vida era la meva ditxa y la meva ditxa (*Carme*) era la meva honra; ja no 'n tinch, tot m' ho has pres; tú vares ferho antes, ¿sabs? y 'l teu fill també ho sab fer; y com que tot es sanch de la teva sanch podrida 't semblará horrorós que jo ho acabi! Sí que ho es; per tú ha de ser un cástich infernal, pro per mí que soch la teva víctima, que pago tots els teus crims, sería massa escarni y m' ofegaría ab tant pés. ¡Prou!... ¡Si que 't dech! ¡Tot aixó!... ¡y més!... Y en pago de tot aixó 't dich que aquesta sanch de la teva sanch t' escup á la cara. (*Acostantse á don Antón ab ayre de amenassa.*)

ESTEVE

¡Calla, escorpit!... Has insultat al meu pare...

ALBERT

(*Interrompentlo y ab ironia.*) ¡Si també es el meu!

ESTEVE

..Y t' haig d' arrencar la llengua. (*Tirántseli assobre.*)

DON ANTON

¡Ah!... (*Cau desplomat sobre una cadira, en posició poch visible; l' atach no ha estat repenti, 's vé preparant de rato.*)

ESCENA XVII

Dits y PERE y TERESA, (entrant per la dreta y dirigintse al foro.)

PERE

¡Per amor de Deu! ¡Tinguém seny!

ALBERT

(*Abrahonantse ab Esteve.*) Y jo t' haig d' arrencá el cor per xafarlo ab els peus, ¡corch de la meva honra! (*Agafats rodolan per terra ab lluyta rabiosa.*)

ESCENA XIX

Dits y desseguit MEU, TEU, QUEL, SILA y MARIONA. (La acció molt rápida.)

BARTOMEU Y QUEL (*Desde fora.*)

¿Qué teniu?

TERESA

Tireu la porta á terra, afanyeuvos per l' amor de Deu!

QUEL (*Desde fora.*)

¿Pro qué teniu? (*Se redoblan los cops á la porta pertirarla á terra.*)

TERESA

¡Per amor de Deu! ¡Per amor de Deu, que 's matan!...

MATEU

(Desde fora.) ¡Ja s'obra!

ALBERT

(Rodant al centre del escenari y Pere s'hi fica per separarlos; d' una empenta 'l fan apartar; durant la lluyta Albert dirá:) ¡Jo deshonrat per tú!... ¡Jo deshonrat per tú!

ESTEVE

¡Bort del infern!... (Van à parar rodant á darrera la taula de menjar; ahont se veu l' acció d' Albert que el mata després d' agafar un ganivet d' assobre la taula.)

ALBERT

¡Sanch!... ¡Té, mórell... (Al arriuar á la taula hi pegan un cóp y cau la llumanera quedant l' escena fosca. La porta de la escala cau á terra y entran Teu Meu, Quel, Sila y Mariona que no poden dar un pas porque es fosch.)

MATEU, BARTOMEU, QUEL, SILA Y MARIONA (al entrar.)

¿Qué hi há?

ESCENA ULTIMA

Dits y CARME (entrant per la dreta.)

CARME

¡Ah! *(Corre á la finestra y l'obra; un raig de lluna que dura fins al final cau sobre d'ella, en el moment que Pere al veure al Esteve mort y al Albert que s' aixeca, fuig horroritzat al altre costat del escenari fent:)*

PERE

¡Ah!... *(Estintolantse per las parets á punt de caurer.)* ¡Lo Mas del Roure ja no es el Mas del Roure!...

TERESA, SILA, MARIONA Y TEU

¡Oh!... ¡Reina! etz.

(Albert sortint del costat de la taula s' acosta á Carme de modo que 'l raig de lluna caygui sobre tots dos.)

CARME

(Al veure á acostarse á Albert.) ¡Ah!...

ALBERT *(Boig.)*

¡Ja está! *(A Carme.)* ¡Ja es fora! ¡Ja no t'ha de fer port!... Riu! ¡Te dich que riguis!... ¿Encare no pots?... ¡Ja es fora!... ¡Ja no tornaré més!... *(Riguent*

nerviosament.) heh!... heh!... heh, heh, heh, heh!...
¡Nol... Tú... heh, heh, heh, heh!... l'alegría... heh,
heh... de la casa... heh, heh!... riu!... riu!... heh, heh,
heh, heh!... riu!... (*Ell riguent nerviosament, ella
plorant, Pere estintolantse per las parets, las donas
esglayadas al pas de la porta, los homes mirant á Es-
teve y don Antón á terra. Quadro. Estudi his. Teló.*)

FI DEL DRAMA

POLIZI N. 17305

